

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra psychologie

MOTIVACE ŽÁKŮ K VOLBĚ UČEBNÍHO OBORU

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pavla Šimlová

Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

(2011-2014)

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Kubíková, Ph.D.

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 2014

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Kateřině Kubíkové, PhD. za pomoc při vedení bakalářské práce.

Originální zadání

Obsah

Úvod.....	7
1 Motivace	9
1.1 Pojem motivace.....	9
1.2 Vnější motivace	10
1.3 Vnitřní motivace.....	10
2 Osobnost.....	11
2.1 Dospívání (puberta, adolescence).....	11
2.1.1 Socializace v období puberty a adolescence	13
2.1.2 Schopnosti a zájmy dospívajícího	15
3 Volba povolání	17
3.1 Vývojová stádia při volbě povolání	18
3.2 Vliv rodiny při volbě povolání	18
3.3 Vliv školy při volbě povolání.....	20
3.3.1 Výchovný poradce.....	21
3.3.2 Školní psycholog.....	22
3.3.3 Školní metodik prevence	23
3.3.4 Školní speciální pedagog.....	23
3.4 Vliv vrstevnické skupiny	24
4 Výchova k volbě povolání	25
4.1 Vzdělávací oblast Člověk a svět práce v RVP pro ZV	26
5 Střední vzdělávání v ČR.....	28
5.1 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.....	29
6 Praktická část	30
6.1 Cíl výzkumného problému	30

6.2	Sběr dat	30
6.2.1	Integrovaná střední škola živnostenská.....	30
6.3	Popis metody výzkumu	31
6.4	Výsledky šetření	32
6.5	Zhodnocení výzkumného šetření.....	51
	Závěr	54
	Resumé	56
	Seznam použité literatury.....	57
	Přílohy	59

Úvod

„Místo toho, aby byli zaměstnanci seznamováni s popisy práce, měli by zaměstnanci seznámit zaměstnavatele s popisem své motivace.“ Jonas Ridderstrale

„Motivace je jako láska a štěstí. Je to vedlejší produkt. Pokud se do něčeho pustíte, motivace k tomu, abyste vytrvali, přijde sama a objeví se, když ji budete nejméně čekat.“ John Bruner

Učím na integrované střední škole živnostenské jako mistr odborného výcviku kadeřníků, teprve třetím rokem. Když jsem se měla rozhodnout pro téma mé bakalářské práce, usoudila jsem, že by mě zajímalo, jaké faktory ovlivnily žáky devátých ročníků při volbě oboru kadeřník a s jakým očekáváním přichází na naši školu. Jelikož učím pouze třetí ročník, mám zkušenosti s tím, že minimálně polovina žáků jde po vyučení dál studovat nástavbový obor, nebo jdou pracovat mimo vystudovaný obor. Proto jsem pomocí dotazníkového šetření chtěla zjistit, jak se mění pohled na profesi v průběhu tří let, kdy jsem se zaměřila na žáky 9. tříd základní školy a na žáky 1. a 3. ročníku. Posledním cílem je zjistit jestli žáci posledního ročníku budou po vyučení pokračovat v profesi, nebo jestli půjdou dále studovat nástavbový obor.

Učební obor kadeřník, byl vždy velmi žádaný ve společnosti a je tomu i nyní, jen kritéria k přijetí se změnila. Dříve se na obor hlásili studenti s vynikajícími výsledky, se kterými se uchazeči mohli hlásit i na střední školy, dnes již tomu tak není. Samozřejmě se najde student, který má v posledním ročníku základní školy pěkné známky a hlásí se na učební obor. Právě takový student přichází do prvního ročníku s velkým očekáváním, motivací, nadšením a pokud si těchto vlastností učitel všimne a bude je dále více prohlubovat a rozvíjet, je velký předpoklad, že se žák stane úspěšným v oboru. Bohužel snižováním množství učebních oborů na školách se na obor kadeřník hlásí více studentů s horším prospěchem, kteří nemají k oboru vztah a studují jej jen pro získání „nějakého“ výučního listu. Avšak cílem mé bakalářské práce je dozvědět se pomocí dotazníkového šetření, jak je tomu doopravdy a zda zájem a motivace k oboru panuje mezi studenty.

Volba povolání je důležitým mezníkem v životě člověka, kterého při rozhodování ovlivňuje řada vnějších a vnitřních vlivů. Mezi vnitřní můžeme řadit mentální úroveň

žáka, jeho schopnosti, zájmy a další, k vnějším vlivům patří rodina, škola, vrstevníci a jiné.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol. Čtyři kapitoly se zabývají teoretickou částí, pátá obsahuje praktickou část. První kapitola se zabývá charakteristikou motivace a jejího dělení. Druhá kapitola vymezuje pojem osobnost, dále popisuje vývoj dospívajícího jedince, jeho schopnosti a zájmy a následně jeho začlenění do společnosti. Třetí kapitola se zaměřuje nejen na faktory, které ovlivňují volbu povolání (rodina, škola, vrstevníci), ale také na odborníky, kteří mají zkušenosti s profesním poradenstvím. Čtvrtá kapitola zahrnuje rozdělení středního vzdělání v České republice.

Praktická část, tedy pátá kapitola, je založena na výzkumném šetření. Zahrnuje cíl mé práce, sběr dat, používané metody výzkumu, samotné dotazníky a výsledky šetření.

1 Motivace

1.1 Pojem motivace

Motivace znamená z latinského slova movere - hýbati se, pohybovati. „Je to souhrn hybných činitelů, které podněcují, energizují a řídí průběh chování člověka a jeho prožívání ve vztazích k okolnímu světu a k sobě samému.“ (Lokša J., Lokšová I., 1999, s. 11)

Pod pojem motivace zahrnujeme nejrůznější pojmy, jako je přání, očekávání, chtění, touha, zájem, cíl, snažení aj. Motivace je velmi složitou záležitostí. Každý jedinec je motivován vždy více motivy, neboť i komplexem motivů v němž jsou motivy vzájemně propojeny.

„Nekonečný ve své publikaci charakterizuje motivaci jako jednu ze složek psychické regulace činnosti. Má vliv na fungování učení a aktivizuje kognitivní a motorické systémy k dosahování určitých cílů.“ (Nekonečný M., 1996, s. 8)

Rozdíl mezi pojmy motivace a motivování je, že motivace je vnitřní psychický proces naopak motivování vyjadřuje vnější působení, které ovlivňuje změnu chování.

„Souhrnně lze tedy říci, že motivace je postulovaný proces, určující zaměření (zacílení), trvání a intenzitu chování (jednání). V tomto smyslu je to psychologický hypotetický konstrukt, popisující, resp. vysvětlující „psychologické příčiny“ chování.“ (Nekonečný M., 1996, s. 15)

„Motiv (pohnutka) dělíme podle různých kritérií na:

- vnější a vnitřní
- vědomé a nevědomé
- pravé a vznešené (navenek prezentované)“ (Holeček V., Minhová J., Prunner P., 2007, s. 123)

Hybný činitel chápeme jako motiv, který člověka podporuje nebo tlumí, aby konal nějakou aktivitu či nekonal. K této aktivitě je v běžné situaci motivován, má důvod, pohnutku. Tyto pohnutky vychází-li z okolí, nazýváme incentivy (vnější podněty,

jevy, události,...). Introtivy jsou takové pohnutky, které vycházejí ze vnitř např. potřeby, pudy,... (Holeček V., Miňhová J., Prunner P., 2007, s. 122)

„Motivace k učení závisí na subjektivním významu učiva. Jestliže se jeví nepotřebné a samoučelné, klesá i motivace k práci. To je jeden z důvodů, proč většina pubescentů nemá o školu větší zájem.“(Vágnerová M., 2012, s. 413)

1.2 Vnější motivace

Vnější motivaci tvoří incentivy (jevy, události, názory, nejrůznější předměty), které mají schopnost vzbudit a většinou i uspokojit potřeby člověka. Rozlišujeme incentivy pozitivní (vyvolávající chování směrem k nim – chutná potrava, pochvala, lákavá hračka) a negativní (vyvolávající chování směrem od sebe – hrozba, nechutné jídlo, výsměch).“ (Pavelková I., 2002, s. 13)

Jde o motivaci, kdy se žák neučí proto, že by chtěl, ale za účelem vnějších motivů. U žáka, kde převládá více vnějších motivačních činitelů, se objevuje menší sebevědomí, hůře se vyrovnává s neúspěchem ve škole na rozdíl od žáků s vyšší vnitřní motivací.

„Vnější činitele zahrnují – odměny (pochvaly, peníze, úsměv,...), tresty (pokuta, důtka, napomenutí,...), příkazy, prosby, přání očekávání, nabídky a pobídky (reklama,...), vzory“ (Holeček V., Minhová J., Prunner P., 2007, s. 124)

1.3 Vnitřní motivace

Vnitřní motivace výrazněji ovlivňuje žákův výkon. U každého žáka je různě rozvinuta. U jednoho může být plně rozvinuta, u jiného nikoliv. Každý učitel by měl tuto vnitřní motivaci u svých žáků rozvíjet, jelikož pak se stává trvalým, kvalitním motivačním činitelem, který usnadňuje práci nejen učitelům, ale i samotným žákům.

„Vnitřní činitele zahrnují – potřeby a pudy, zájmy, emoce (kladné i záporné, touha, radost,...), návyky a zvyky (kouření, alkoholismus, užívání drog,...), postoje a hodnoty, životní plány, cíle, ideály, pocit povinnosti“ (Holeček V., Minhová J., Prunner P., 2007, s. 124)

2 Osobnost

„Osobnost nejčastěji definována jako celek duševního života člověka, má svůj původ ve slově persona.“ (Hartl P., 1993, s. 131)

Podle (Heluse Z., 2009, s. 103): „Osobností je každý, respektive každý z nás se vyvíjí jako osobnost. Pojem osobnost tedy poukazuje na určitý úhel pohledu na člověka. Člověk jako osobnost nám v něm vystupuje tak, že mu můžeme lépe porozumět, předvídat jak se zachová a na základě toho si ujasnit jak s ním jednat.“ Existuje mnoho různých definic osobnosti, všichni se však shodují v jednom: „nejvlastnějším znakem osobnosti je její jedinečnost, výlučnost, odlišnost od všech jiných osobností.“ (Hartl P., 1993, s. 131)

Teorií osobnosti se zabývalo několik psychologů např. Sigmund Freud nebo Erik Homburger Erikson.

Podle Eriksona je vývoj osobnosti dítěte ovlivněn biologickými, společenskými, kulturními a historickými. Erikson uvádí období dospívání jako věk mezi 12 – 19 rokem, kdy úkolem v tomto věku je hledání vlastní identity a boj proti pocitům nejistoty o své vlastní roli mezi lidmi. Období odpovídá genitálnímu období u Freuda.

2.1 Dospívání (puberta, adolescence)

K prvnímu rozhodování o volbě budoucího povolání dochází v nelehké době dospívání, obvykle tedy ve věku mezi 14-15 lety. Proto budu níže podrobněji popisovat období pubescence a adolescence, které jsou pro volbu povolání důležité.

Fáze dospívání je provázená velkou řadou změn v životě dítěte. „Průběh dospívání je závislý na konkrétních kulturních a společenských podmínkách, z nichž vyplývají požadavky a očekávání společnosti ve vztahu k dospívajícím.“ (Vágnerová M., 2012, s. 367)

Období od 11 – 20 let (u každého jedince individuální). Dělí se na dva menší úseky, 1) pubertu, 2) adolescenci.

1) Puberta (pubescence, neboli dospívání) většinou začíná 11 rokem a končí okolo 15 roku. Typické pro toto období je pohlavní dospívání, zájem o sexualitu, emoční

nevyváženost. Pubescent reaguje podrážděně, bývá labilní, převládají především záporné nálady, jako je např. rozmrzelost, neklid, poruchy soustředění. Vyskytují se častěji sebevražedné sklony a mění se citový život. Větší kritičnost k autoritám, k jejich názorům, vrstevníci mají větší vliv na jedince než škola. Přesto zůstávají rodiče v životě dospívajícího důležití.

„Pro toto období je důležité přátelství, ale i první lásky, počáteční experimentace s partnerskými vztahy. Starší pubescenti usilují o odlišení od dětí i dospělých a tuto potřebu signalizují prostřednictvím úpravy zevnějšku, specifického životního stylu, zájmů, hodnot apod. Důležitým sociálním mezníkem je ukončení povinné školní docházky v 15. letech diferenciací dalšího profesního směřování, které spoluurčuje budoucí sociální postavení dospívajících.“(Vágnerová M., 2012, s. 369, 370)

2) Adolescence, (odvozen z latinského slovesa adolescere – dorůstat, dospívat, mohutnět), období zhruba mezi 15 – 20 rokem. Tuto fázi dospívání často také nazýváme jako dorost, mladiství nebo teenageři. V tomto období nejenom dozrávají rozumové schopnosti, ale dochází ke změnám tělesným, psychickým a sociálním. Teenager je na začátku další fáze života, kdy přechází z dětství do dospělosti, touží stát se dospělým a volí si své budoucí povolání. Setkává se s novým kolektivem a prostředím. Podle nejznámějšího psychologa adolescence G. S. Halla je období adolescence jako začátek „nového života“ jako znovuzrození, kdy chce žít člověk jinak než doposud.

„Vztahy mezi adolescenty mají řadu unikátních aspektů. Na začátku dospívání ztrácí řada chlapců a dívek svůj dřívější vztahový rámec kontaktů s vrstevníky. Často mění prostředí (přechod ze základní školy na střední) a zájmy. V dřívějších dětských rolích a z nich vyplývajících vztazích se již cítí nepatřičně, role a vztahy dospělých jsou však ještě velmi daleko.“(Macek P., 1999, s. 28)

Tělesná změna v životě dospívajícího může nést řadu nepříjemných pocitů, zvláště tehdy, když je proměna příliš rychlá a pokud jedinec ve skupině vrstevníků vyčnívá. Například dívka, která je ze svých spolužaček nejvíce vyspělá v oblasti prsou se může začít bránit tím, že bude nosit volnější vršky, aby na tuto partii tolik neupozorňovala. U

chlapce není nápadnost na tělesnou změnu zprvu tak patrná jako u dívky. Vizualně si můžeme u chlapců všimnout změny růstu a celkové zmožutnění postavy.

Problém se může u chlapců vyskytnout tehdy, když většina chlapců ze své vrstevnické skupiny je již tělesně vyspělá a určitá část chlapců má zpomalené tělesné dospívání. Tím může docházet u takto slabého jedince k posměškům, nadávkám a stává se objektem agrese. Tělesné změny neprožívají pouze jedinci sami, ale i jejich rodiče, kteří především u dívek mívají strach z jejich brzké sexuální aktivity.

Na konci adolescence je jedinec většinou se svým tělem spokojený. Často se pozoruje v zrcadle a porovnává své tělo s ostatními a o svůj zevnějšek pečuje.

„Úprava zevnějšku a oblečení se stává prostředkem k vyjádření identity. Tímto způsobem sděluje dospívající svému okolí, kým se cítí být. Jeho postoj se může projevit preferencí stále stejného oblečení, které svým důrazem na stabilitu a neměnnost úpravy zevnějšku pomáhá překonat nejistotu těch změn, jež ovlivnit nejdou, např. změna proporcí postavy.“(Vágnerová M., 2012, s. 377)

„Adolescence je také obdobím, kdy se naplno rozvíjí sebereflexe vlastního chování a prožívání. Z toho hlediska se velmi důležitými stávají mentální reprezentace či reflektované vnitřní modely fungování citové vazby, které se začleňují do komplexnějších struktur sebepojetí, sebehodnocení a zvyšují potenciál aktivní seberegulace vlastního chování a prožívání.“(Macek P., Lacinová L., 2006, s. 36)

2.1.1 Socializace v období puberty a adolescence

Socializace je proces, při kterém se jedinec začleňuje do společnosti. Pokud dojde k úspěšné socializaci, jedinec má zažity sociální normy, hodnoty i sociální role společenského a kulturního okolí.

Socializace se dělí na:

- a) primární – Trvá cca do třetího roku dítěte a začíná již v raném dětství, nejčastěji v rodině kde si jedinec utváří vědomí, že má své místo ve světě. Další fází socializace je

- b) sekundární – V této fázi socializace se jedinec připravuje na roli ve společnosti, která probíhá převážně v rodině, ve škole a s vrstevníky.
- c) terciární – Vyskytuje se v dospělosti a označuje přejímání, které jedinec uskutečňuje v interakci se svým sociálním okolím.

Důležitou sociální změnou v období puberty jsou dva důležité kroky jedince, a to zejména ukončení základní povinné školní docházky, tím pádem i volba povolání, a získání občanského průkazu. V této fázi dospívání dochází k experimentaci s novými rolami, vztahy a mění se i vztahy s lidmi, kteří doposud stáli po boku jedince, tj. s dospělými, ale i s vrstevníky.

„V rámci různých sociálních skupin získávají dospívající nové role, jiné se pouze rozvíjejí a mění. Jejich proměna je ovlivněna změnou zevnějšku i chováním dospívajících. Tyto role mohou mít různý osobní význam, mohou potvrzovat sebevědomí daného jedince, ale mohou být i zatěžující a ohrožující. Novou rolí je:

- Role dospívajícího, která je dána biologicky a potvrzena viditelnými sekundárními pohlavními znaky, jež mají i nějakou sociální hodnotu.
- Role člena party, resp. skupiny, s níž se dospívající ztotožňuje a získává tak určitou sociální identitu.
- Role blízkého přítele, kamaráda, na něhož se lze spolehnout a který je z hlediska sdílení důvěrných prožitků výlučný.“ (Vágnerová, 2012, s. 397)

V období adolescence, převážně na začátku tohoto období dochází k přechodu na jinou školu a s tím i ke změně vrstevníků. Jedinec nemá ještě jasnou představu, co může, smí a nesmí. Toto období je chápáno jako nestabilní, kdy adolescent teprve hledá své postavení. Konec tohoto období je důležitý z přechodu ze střední školy do zaměstnání nebo na vysokou školu.

Společnost od adolescenta vyžaduje zodpovědnost i odpovídající chování, aby ho mohla brát jako dospělého člena společnosti. Některé role zůstávají nebo vznikají nové. Nejdůležitější role v tomto období: před profesní, profesní, role člena nějaké skupiny, role blízkého přítele a partnerská role, která uspokojuje emoční a sexuální potřeby.

2.1.2 Schopnosti a zájmy dospívajícího

„Termínem schopnosti označujeme vnitřní, základní a nezbytné předpoklady orientovat se v situacích, kdy jedinec je vystaven nárokům / požadavkům to či ono zvládnout, podat výkon.“ (Helus Z., 2009, s. 12)

Schopnosti jsou takové vlastnosti, které jedinec rozvíjí svými zkušenostmi, ale také vzděláním a výcvikem. Jsou to relativně trvalé vlastnosti, které se projevují v kvantitativní a kvalitativní charakteristice výkonu člověka. S těmito schopnostmi se člověk nerodí, proto je třeba je rozvíjet např. dalším vzděláním, opakováním a trénováním. Důležitým středem schopností jsou vrozené vlohy neboli dispozice. Jestliže není vloha dále rozvíjena, šance na vytvoření schopnosti se ztrácí.

Například: Žák druhého ročníku kadeřník, který měl vlohy k tomuto oboru, ale přestal si vodit modely, netrénuje a neustále na vyučování chybí, ztrácí vlohu a dále ji nerozvíjí. Stává se latentní (neprojevuje se).

Rozlišujeme:

- vloha a nadání: jsou spíše vrozené, umožňují nadprůměrné výkony
- talent: rozvinuté schopnosti, které jsou předpokladem mimořádných výkonů
- genialita: mimořádná míra talentu

Nejznámější dělení schopností je podle R. B. Cattela, který rozlišuje perceptivní schopnosti tj. schopnosti spojené s vnímáním a senzitivitou a efektorické schopnosti, které jsou spojeny s výkonem. Druhým známým psychologem je J. P. Guilford, který dělí schopnosti na tři druhy:

- perceptivní: smyslové vnímání, rozlišení barev, chuti, vůně, zvuku
- psychomotorické: orientace v prostoru, obratnost, koordinace, motorická rychlost aj.
- intelektové: faktor poznávacího a tvořivého myšlení, řeči, paměť
- obecné: tyto schopnosti jsou potřebné při vykonávání skoro všech činností – všeobecná inteligence
- specifické: dispozice ke specifickým činnostem, úspěšné vykonávání ve specifických výkonech jako například matematika, hudba, jazyky,...

„Zájmy hrají významnou roli v sebezdokonalování, v určování místa v životě a při utváření nových vztahů k sociálnímu prostředí. Adolescenti se liší v rozsahu, úrovni a různosti zájmů. Tyto rozdílnosti jsou způsobeny především vlivem rodiny, školy, neformálních skupin či médií. Mohou se například projevovat určité rozdíly v zájmech studentů gymnázií, studentů odborných středních škol a studentů středních odborných učilišť. Také se prohlubují zájmy v oblasti kultury. Adolescenti se zaměřují stále na kulturní a politický život společnosti. Je zde i patrná snaha o vlastní uměleckou tvorbu. Mladí lidé projevují značný zájem o sport, přírodu, turistiku, či výpočetní techniku. Svůj zájem rozšiřují také na celosvětové problémy jako je mír ve světě, ochrana přírody atd.“(Kuric, J. 2001, s. 53)

Podstatným znakem zájmu je pozornost, ale zájem je více než pozornost, je to výběrová vedlejší pohotovost pozornosti vůči určitým objektům. Podstatou zájmu je afektivní zaujetí k pozorování něčeho, spojené se zálibou zabývat se určitým předmětem jako objektem poznání.“(Nekonečný, M., 1998, s. 421)

„Jako zájmy označujeme uvědomělé, dlouhodobé a soustavné zaměření aktivity jedince na určitou oblast poznávání a činorodé seberealizace. Zájmy mají značný osobnostně rozvíjející význam v tom smyslu slova, že sjednocují a aktivizují celou řadu oblastí osobnosti.“(Helus Z., 2009, s. 23)

Zájem pro určitou činnost je důležitý také při volbě povolání, pokud se jedinci podaří vybrat správně své budoucí povolání a stane se pro něj zároveň i koníčkem, může ho udělat šťastného. Tento člověk má své povolání natolik rád, že je ochoten prohlubovat a rozšiřovat znalosti a dále se ve svém oboru vzdělávat. Každý člověk má jiné zájmy. Někdo je samotář a baví ho práce s počítačem, jiný extrovert a rád jedná s druhými lidmi.

Už od dětství se zájmy u člověka vyvíjejí. Nejvíce jsou ovlivněny rodinným prostředím. Rodič by měl již od dětství rozvíjet společnou činnost s dětmi a tím rozvíjet jejich osobnost. Měl by se snažit umožnit svým dětem navštěvovat zájmové kroužky např. výuku cizích jazyků, hry na hudební nástroj, sportovní aktivity či skautské oddíly aj. a rozvíjet v dítěti, to co ho baví.

3 Volba povolání

Volba povolání je proces, při kterém jsou důležité faktory vzor v rodině, přání rodičů, zájem o obor, pozdější uplatnění či finanční ohodnocení.

Pojem volba povolání definují (Průcha J., Walterová E., Mareš M., 2003, s. 274) jako „proces zahrnující rozhodování o volbě studia nebo přípravy na povolání, konkrétního povolání a celou profesní dráhu člověka.“

Volba povolání je dlouhodobý proces, který je ovlivnitelný výchovou.

Rozhodovat se v 15 letech, čím bych se chtěl v životě žít, není určitě jednoduché. Někteří odborníci se shodují, že mnozí dospívající ještě nejsou pro zodpovědnou volbu povolání ještě zralí. Je to vlastně první, důležité rozhodnutí v životě.

To, že si dospívající zvolí nesprávně povolání nelze úplně vyloučit, avšak toto riziko můžeme snížit odbornou poradnou, hlavně psychologickou a lékařskou.

Nejdůležitější vnějšími činiteli, kteří výrazně ovlivňují volbu povolání jsou: rodiče, vrstevníci (kamarádi), škola a odborné poradny.

„V prepubertálním období je otázka volby povolání pro děti převážně předmětem nejasných představ a většinou není spojena s jejich schopnostmi. Ale na začátku pubescence už jedinec začíná srovnávat svá přání s ohledem na své schopnosti, dovednosti a prospěch ve škole. Začíná intenzivněji pozorovat jednání osob, které vykonávají určitou činnost, a porovnávat své představy s touto skutečností. Volba povolání se tak stává problémem nejen pro dospívající, ale i pro jejich rodiče.“(Langmeier J., Krejčířová D., 1998, s. 154)

Průcha J., Walterová E., a Mareš M. (2003, s. 274) definují volbu povolání jako: „proces zahrnující rozhodování o volbě studia nebo přípravy na povolání, konkrétního povolání a celou profesní dráhu člověka. Volba povolání je součástí celkového vývoje osobnosti, v němž hlavní roli hrají rozhodovací procesy.“

Povolání, které si jedinec zvolí, bude v budoucnu určovat jeho sociální postavení. Dospívající se tedy dostává do role, kdy spolurozhoduje o volbě povolání a je si vědom toho, že nezávisí pouze na zájmu k oboru, ale i na dosavadní školní úspěšnosti.

3.1 Vývojová stádia při volbě povolání

Teorie D. E. Supera rozděluje čtyři vývojová stadia. Superovo teorie přisuzuje vždy jedno období dětství ke každému stádiu. Některý jedinec může daným obdobím procházet mnohem později, než ostatní.

1. Stádium volby fantazií (rané dětství 10-11 let) - Toto období trvá přibližně do začátku povinné školní docházky. Děti ještě nemají představu o realitě, mají pocit, že mohou dělat jakékoliv povolání.

2. Stádium zájmu (11 – 12 let) - Dítě přechází do fáze zájmu. V tomto stádiu jsou již děti, které studují vyšší třídy základní školy . Přejí si povolání, které vychází z jejich aktuálního zájmu k určité věci.

3. Stádium schopnosti (13-14 let) - Přibývá kritérium schopností. Objevují se taková povolání, která jsou nad hranicí jejich schopnosti, nebo pod ní.

4. Stádium ohledávání (kolem 20 let) - Hledání a první pokusy v rámci zvoleného povolání.

Superův model se zabýval nejen těmito stádii, ale i stádii po 20 roku života, která jsou obdobím zkoušení. To znamená, že si toto povolání zkouší a profesi může ještě úplně změnit. Tento model slouží jako určitý pomocník při poradenství pro volbu povolání.

„Dospívající, jehož prospěch během studia není vynikající a může pro něj být složení maturitní zkoušky vzdálené, se i přesto vidí v roli pilota nebo lékaře, se zjevně nachází stále ještě ve stadiu fantazie. Oproti tomu schopnější žák, který se vidí v pozici číšníka nebo švadleny může být ještě ve stádiu zájmu, kde záliba nebo nadšení dané chvíle může převládat nad všemi dlouhodobějšími pohledy.“(Fontana D., 1997, str. 328)

3.2 Vliv rodiny při volbě povolání

Největším vzorem pro žáka, který rozhoduje o volbě svého povolání, jsou rodiče. Nejdůležitějšími faktory, které žáka ovlivňují, je rodinné prostředí, ve kterém dospívající vyrůstá a s ním i spojený styl výchovy, názory rodičů, vykonávané povolání, dosažená úroveň vzdělání a v neposlední řadě socioekonomický status rodiny.

Rodiny, které jsou dobře ekonomicko - sociálně situované, mají větší vliv na dospívající při volbě povolání a volí spíše vzdělávání na střední škole (typu gymnázia). Zato rodiče

s nižším vzděláním a nižším ekonomickým statusem volí spíše střední školy s odborným vzděláním.

Je třeba upozornit na to, že někdy jsou žáci svými rodiči dotlačeni zvolit studium, pro který nemají reálné předpoklady, aby tento obor mohli vykonávat. „Rodiče často vycházejí ze své vlastní ctižádosti, z předsudků, subjektivních předpokladů, také však z nahodilých důvodů.“(Mojžíšek L., 1981, s. 175)

„Dítě si z rodiny odnáší představu o pracovním uplatnění, o manželství a rodině, o hodnotové hierarchii. Tyto programy si přehodnocuje a ponechává si z nich to, co považuje za pozitivní. Bez intenzivního pouta mezi rodiči a dětmi by neměly tyto programy zakotvení.“(Holeček V., Miňhová J., Prunner P., 2007 s. 317)

„Rodina, která mnohostranně a dlouhodobě ovlivňuje vývoj a život dítěte, se svými vlivy promítá i do postavení žáka ve třídní skupině.“(Hrabal V., 2003 s. 41)

Většina rodičů projevuje velký zájem o to, aby si jejich dítě zvolilo ten nejlepší obor, který bude pro něj přínosem do budoucna. A to nejlépe aby měl v budoucnu dobré finanční zajištění. Za zajímavé obory, které vedou k větším penězům, mají například manažerské školy, nebo i školy, které se zabývají informatikou či cestovním ruchem,... Ne všechny však vedou k úspěchu. Rodiče svojí neinformovaností zda, je pracovních míst na trhu práce dostatek, nebo jestli je zvolený obor na trhu přesycen, mohou vést svého potomka do pozice klienta úřadu práce.

Rodiče by si na své dítě měli udělat čas a probrat s ním základní otázky před zvolením oboru a snažit se na ně hledat odpovědi. Které otázky by to měli být? Například:

- Jaké má dítě zájmy, zda je tvořivý a manuálně zručný?
- Je zaměřen spíše technicky nebo humanitně?
- Je zdravotně způsobilý k dané profesi?
- Baví ho práce v kolektivu, má organizační schopnosti?
- Je spíše extrovert nebo introvert?
- Jak zvládá problémy, nechá se jednoduše vystresovat?
- Jaké má vlastnosti, schopnosti a intelekt?

Tyto otázky alespoň z části, by měli napomoci, jaké povolání by si dítě mělo zvolit. Dále by se žáci s rodiči měli informovat, o jaké profesi je na trhu zájem. V dnešní době je několik možností jak se více dozvědět o budoucím povolání. Může to být internet, různé publikace, dny otevřených dveří, výchovný – kariérový poradce, pedagogický pracovník, ale i na úřadu práce by tyto informace měli sdělit. Existují také různé testy a dotazníky, které napomáhají zjistit profesní a studijní zájmy. Například Interpersonální dotazník TR. Learyho, který zjišťuje osm osobnostních rysů kvality osobnosti a zaměřuje se i k jejich kvantitativní úrovni a k jejich adaptivnosti a dysadaptivnosti. Dalším zajímavým dotazníkem je Osobnostní dotazník KUD, který sestavila psycholožka E. Kudličková. Tento dotazník zjišťuje: aktivitu a pasivitu, labilitu a stabilitu, dominanci a submitivitu, racionálnost a smyslovost, extroverzi a introverzi.

V dnešní době internetu lze navštívit webové stránky (<http://www.infoabsolvent.cz>), tento systém informuje o uplatnění absolventů škol na trhu práce (ISA). Obsahuje všechny údaje o vzdělávací nabídce, uplatnění absolventů na trhu práce o nezaměstnanosti absolventů a mnoho dalších užitečných informací. Další zajímavou webovou stránkou je [www. MojePovolani.cz](http://www.MojePovolani.cz), kde po zadání kritérií vyjede seznam povolání, která těmto kritériím vyhovuje. Mezi další informační a poradenské středisko patří např. IPS (<http://www.portal.mpsv.cz>), které je na úřadech práce nebo Centrum kariérového poradenství při Národním ústavu odborného vzdělávání v Praze CKP (<http://www.nuov.cz>), Ústav pro informace ve vzdělávání [http:// \(www.uiv.cz\)](http://www.uiv.cz) a Informační centrum pro mládež (<http://www.icm.cz>). Všude v těchto poradenských střediscích pomohou s výběrem vhodného studia.

3.3 Vliv školy při volbě povolání

Škola je místo, kde se žáci připravují na svoji budoucí profesi. Je to místo, kde by se měl vývoj zájmu žáka nejen sledovat, ale také ho usměrňovat a upozorňovat na soulad či nesoulad mezi žákovou nadějí na dosažení profese a jeho vědomostmi, dovednostmi a schopnostmi. Jinak řečeno škola srovnává žákovy předpoklady s požadavky zvolené instituce k budoucímu povolání.

Hlavním cílem školy by mělo být správné působení na žáky. Druhý stupeň základní školy, převážně 7. až 9. ročník je zaměřený na přípravu a výběr vhodného povolání.

V těchto ročnících se už žák více projevuje svojí úspěšností i neúspěšností v odborných předmětech, které jsou důležité pro studium na středních školách. Podle těchto předmětů můžeme zjistit, zda je žák více zaměřený na přírodní vědy, orientovaný technicky, nebo humanitně či je spíše manuálně zručný. Ale určitě nám hodnocení nesdělí, zda bude úspěšný či neúspěšný v dané profesi. Jen nám spíše naznačí, kterým směrem by se měl žák ubírat.

„Škola je i na úrovni sekundárního vzdělání sjednocujícím a nivelizujícím prostředím. Učí dospívající uvažovat v přibližně stejných kategoriích, což má za následek, že je jejich chování předvídatelné a odpovídá požadavkům společnosti. Rozvíjí především takové schopnosti, jaké společnost považuje za důležité, to je její hlavní úkol. Zbývající kompetence zůstávají nevyužity a mohou se projevit i jinde, eventuálně vůbec ne.“(Vágnerová M., 2012, s. 420)

Škola musí splňovat rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, ve kterém jsou zařazeny přípravy na volbu povolání. Týká se to tematického okruhu Člověk a svět práce. V jeho rámci se žáci učí orientovat v nabídce vzdělávacích institucí a získávat představu o požadavcích k přijetí na obor. Od roku 2001 je zařazena vzdělávací oblast Výchova k volbě povolání.

Pracovníci školy zajišťují služby kariérového poradenství pro žáky a rodiče, a to výchovným poradcem, školním psychologem, školním metodikem prevence, a nebo školním speciálním pedagogem.

3.3.1 Výchovný poradce

Pracovní náplň výchovného poradce je převážně zaměřena na kariérové poradenství a proces začleňování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Poradce plní tyto úkoly:

- Poskytuje poradenství žákům a rodičům při řešení volby povolání, ale i výchovných a výukových problémů
- Udržuje optimální spolupráci učitelů, třídních učitelů a vychovatelek ve družině a poskytuje metodickou pomoc

- Zaměřuje se na informace, které významně souvisí s volbou dalšího studia.
- Udržuje kontakt s pedagogicko-psychologickou poradnou a se speciálně pedagogickými centry. Spolupracuje s odbornými lékaři, středními školami, policií, městskými úřady, aj.
- Organizuje návštěvy žáků školy na úřady práce a jiná poradenská střediska.
- Pečuje o žáky zdravotně postižené, talentované, žáky se zvláštními vzdělávacími potřebami, s výchovnými problémy, s poruchami chování a o žáky v náročných životních situacích.
- Neustále se vzdělává v oboru výchovného poradenství.
- Informuje o činnosti školy.
- Zprostředkovává nové metody pedagogické diagnostiky a intervence.

„Výchovný poradce by měl svými znalostmi a odbornými kompetencemi přispět řediteli ve snaze o autoevaluaci školy, při úsilí o zlepšení psychohygienických podmínek a při prevenci sociálněpatologických jevů.“ (Vališová A., Kasíková H. a kolektiv, 2007, s. 319)

3.3.2 Školní psycholog

Školní psycholog vykonává činnosti konzultační, poradenské, diagnostické, metodické a informační, spolupracuje se žáky, pedagogy i rodiči. Dokumentaci o své práci vede podle předpisů o ochraně osobních údajů a podle etického kodexu školního psychologa. Spolupracuje s pedagogicko-psychologickými poradnami, dále se zařízeními a institucemi zdravotnickými a sociálními, s orgány státními i nestátními s organizacemi péče o dítě a mládež apod.

Školní psycholog plní tyto úkoly:

- pomáhá zlepšovat rozvoj osobnosti žáka
- pečuje o žáky s výchovnými a výukovými problémy
- stará se o sociální klima ve třídě
- koordinace při zápisu do základního vzdělání
- pečuje o žáky se specifickými poruchami učení

- pomáhá žákům s osobními problémy, při školním neúspěchu, při volbě povolání
- zajímá se o techniky a hygienu učení
- Je metodickým poradcem třídním učitelům

3.3.3 Školní metodik prevence

Náplní školního metodického poradce je převážně:

- sledovat sociálně patologické jevy a snažit se o jejich řešení
- vytvářet činnost zaměřenou na prevenci záškoláctví, závislostí, agresivity aj.
- pomáhat žákům a rodičům s řešením sociálně patologických jevů.
- kooperovat s třídními učiteli, zajištění informačních a metodických materiálů.

3.3.4 Školní speciální pedagog

Školní speciální pedagog je zaměřen na odbornou podporu integrovaných žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a všech ostatních žáků, kteří potřebují speciálně pedagogickou podporu a péči založenou na krátkodobých či dlouhodobých podpůrných opatřeních. O své práci vede písemnou dokumentaci v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů.

Úkolem školního speciálního pedagoga je:

- zařazovat žáky se speciálními vzdělávacími potřebami do speciálně pedagogické péče, diagnostikuje žáky a vytváří individuální plán podpory v rámci školy i mimo ni
- spolupracovat s třídním učitelem, učitelem odborného předmětu, vedením školy, se zákonnými zástupci žáka a se žákem na vytvoření individuálního vzdělávacího plánu
- radit se a spolupracovat s pracovníky specializovaných poradenských pracovišť ve prospěch žáka

3.4 Vliv vrstevnické skupiny

Období adolescence bývá pro žáka obdobím, kdy se snaží o osamostatnění, proto se žák více orientuje na vrstevnickou skupinu, než na sociální skupiny jako je např. rodina nebo školní třída. Vrstevnická skupina má podobné názory a problémy jako on sám a tím je pro dospívajícího nejdůležitějším zdrojem emoční a sociální opory. Žák hledá u svých kamarádů nejčastěji rady, zkušenosti nebo informace o budoucí střední škole nebo učilišti, na kterou by se rád hlásil.

Jak uvádí Vágnerová M., (2012, s. 429) v posledních ročnících základní školy dochází k diferenciaci skupiny na základě očekávaného sociálního postavení, tj. podle budoucí profesní role. Třída se v této době začne rozdělovat na potencionální studenty a učně. Spolužáky bude spojovat jejich zaměření a s tím související motivace k učení a k výkonu. Volba či atribuce praktického zaměření vede obvykle k rezignaci na školní práci a k jinému zájmovému vyhranění. Tato změna se může projevit rozpadem dřívějších kamarádství.

4 Výchova k volbě povolání

Výchova k volbě povolání je proces záměrný na formování osobnosti jedince tak, aby byl schopen zvolit si povolání, které odpovídá jeho zájmům, schopnostem a zdravotnímu stavu.

„Výchova k volbě povolání je součástí všeobecného vzdělání, které zahrnuje přípravu na svět práce, postupnou profesní orientaci a pomoc při volbě profesní dráhy.“(Průcha J., Walterová E., Mareš M., 2003, s. 278)

Výchova k volbě povolání je zařazena do vzdělávacího programu základního vzdělání od 1. září 2001 a to ve vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Vyučuje se v 8. a 9. ročnících v předmětech, které jsou této problematice nejbližší například občanská výchova, rodinná výchova, český jazyk nebo praktická výchova. Škola se však snaží zařadit výchovu k volbě povolání i do ostatních předmětů. Rozsah výuky výchovy k volbě povolání je 60 hodin.

Cílem vzdělávací oblasti výchova k volbě povolání je vybavit žáky potřebnými vědomostmi, dovednostmi a kompetencemi, které jsou zapotřebí při rozhodování o budoucí profesní orientaci, tj. vyznat se v nabídce středních škol, umět se správně rozhodnout a mít představu o činnosti, která souvisí s vybranou profesí.

Žáci se učí vybrat takové povolání, které vyhovuje jejich představám a očekáváním a zároveň koriguje tyto představy s reálnými možnostmi absolventů, s jejich schopnostmi, dosaženými znalosti, zájmy atd. Výchova k volbě povolání by měla naučit žáky orientovat se v informačních zdrojích, vyhledávat nové informace a služby o profesi nejen na internetu a tyto informace použít při rozhodování o volbě budoucího profesního zaměření. Základní škola by měla žáka vybavit kompetencemi, které mu umožní používat sebepoznávání, rozhodování, plánování.

Obsah zaměření tematických okruhů je, na:

- Sebepoznání – žáci dokážou hodnotit vlastnost, zvláštnosti a uvědomí si, jak je důležité sebepoznání pro správnou volbu povolání
- Rozhodování – žáci si jsou vědomi důležitosti při rozhodování, naučí se bránit překážkám při rozhodování

- Akční plánování – osvojí si návyk jak správně plánovat důležité životní kroky, stanovovat si realistické cíle a nalézat postupy k dosahování cílů a odstraňování překážek
- Adaptace na životní změny – žáci se zamyslí nad změnami, které změna školy přinese, naučí se těmto změnám vyrovnat a poznají způsoby jak se na tyto změny připravit, aby je zvládli.
- Možnosti absolventa základní školy – žáci získají přehled o nabízených možnostech na vzdělávání a zaměstnání a naučí se dosahovat zvoleného cíle
- Informační základna pro volbu povolání - žák se naučí vyhledávat, rozdělovat a využívat informace o vzdělávacích a pracovních příležitostech
- Orientace v důležitých profesních informacích – žáci se naučí srovnat klady a zápory jednotlivých povolání a realisticky posoudit, jaké má šance ve zvoleném povolání na trhu práce
- Rovnost příležitostí na trhu práce – žáci se naučí rozpoznávat překážky v profesi a dokážou se bránit v profesní diskriminaci
- Svět práce a dospělosti – žáci budou informováni o postupu při přijímání uchazečů na střední školy a při přijímání do zaměstnání, budou připraveni naplnit očekávání zaměstnavatelů

4.1 Vzdělávací oblast Člověk a svět práce v RVP pro ZV

Oblast Člověk a svět práce je realizována v samotném vyučovacím předmětu. Na 1. stupni základní školy s minimální časovou dotací 5 vyučovacích hodin a na 2. stupni čtyři vyučovací hodiny.

Vzdělávací oblast je zaměřena na získávání pozitivních postojů k nejrůznějším pracovním činnostem, osvojování si dovedností a návyků. Rozvíjet schopnosti a aplikovat je v běžných životních situacích. Žáci získávají dovednosti v plánování, organizování a v hodnocení pracovních činností a navykají si na dodržování bezpečnostních a hygienických předpisů práce.

Vzdělávací oblast Člověk a svět práce úzce souvisí s řadou dalších oblastí vzdělávání. Je proti okruhu Svět práce orientovaná např. na pěstivelské práce, provoz a údržba

domácnosti, příprava pokrmů aj. Dvanáct tematických okruhů je zařazeno do vzdělávacího obsahu. První stupeň obsahuje čtyři okruhy, které jsou povinné a na druhém stupni jich je osm, kdy povinný je okruh Svět práce a k němu si škola vybírá ze zbylých sedmi minimálně další dva tematické okruhy.

Tematický okruh Svět práce je zaměřený na rozvíjení praktických dovedností, komunikačních schopností a osobních vlastností žáků. Pomáhá při volbě vhodného povolání a úspěšného začlenění do pracovního života. Na rozdíl od ostatních okruhů je zaměřen na větší informativnost a to z profesní oblasti. S těmito informacemi poté žák pracuje.

5 Střední vzdělávání v ČR

Vzdělávání je podle P. Hartla: „učením zprostředkované přejímání dosavadních zkušeností lidstva, chování a hodnotových systémů.“(1993, s. 236)

„Střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty získané v základní vzdělávání důležité pro osobní rozvoj jedince. Poskytuje žákům obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním a upevňuje jejich hodnotovou orientaci. Střední vzdělávání dále vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnosti.“(Národní ústav odborného vzdělávání, 2007, s. 20)

Každý jedinec, který prošel devítiletou povinnou školní docházkou a splňuje požadované schopnosti, vědomosti a zdravotní způsobilost pro zvolený obor, může vstoupit do systému středoškolského vzdělávání. Žák si vybírá střední školy se středním odborným vzděláním, úplným středním vzděláním, středním odborným vzděláním nebo vyšším odborným vzděláním. Tyto instituce nejen že připravují žáka na výkon budoucího povolání, ale také jej připravují ke studiu na vysokých školách.

Střední škola může být jen taková instituce, která je zapsaná v rejstříku škol a již Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy udělilo akreditaci. Stupně středního vzdělání se dělí na:

- **Střední vzdělání**, které není ukončeno maturitou ani výučním listem, ale skládá se závěrečná zkouška, při které absolventi získají vysvědčení. Doba studia je 1 nebo 2 roky.
- **Střední vzdělání s výučním listem**, doba přípravy obvykle trvá 3 roky výjimečně 2roky. Studium je zakončeno výučním listem a lze pokračovat v nástavbovém studiu.
- **Střední vzdělání s maturitní zkouškou**, po úspěšném zakončení osmiletého gymnázia, čtyřletého vzdělávacího programu, dvouletého nástavbového studia, nebo zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou.

Nejčastější formou studia, kterou využívají především žáci ve věku 15-19 let je denní studium, probíhá pět dní v týdnu. Další vzdělávací formou je studium dálkové, které je zaměřeno především na samostatné studium s 200-220 konzultačními hodinami. Večerní studium probíhá v odpoledních a večerních hodinách 10-18 hodin týdně. Samostatné studium s možností individuálních konzultací se nazývá distanční vzdělávání. V kombinovaném studiu se střídá odborná příprava s teorií. Denní forma, jak již bylo psáno, trvá z pravidla čtyři roky ostatní formy studia, jsou o 1 rok delší.

Střední školy podle školského zákona dělíme na:

- všeobecné – gymnázia, čtyřleté, šestileté nebo osmileté, nebo lycea připravují žáky na další vzdělávání na VŠ nebo VOŠ.
- odborně technické, ekonomické, umělecké aj. – Střední odborné školy připravují studenty, aby získaly uplatnění na trhu práce.
- učňovské – absolvent středního odborného vzdělání získá střední vzdělání nebo střední vzdělání s výučním listem.

Podle zřizovatele se školy dělí na státní, vojenské, policejní, požární, obecní, církevní a soukromé.

5.1 Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

„Středoškolské vzdělávání v České republice je otevřeno všem žákům bez rozdílu, tedy i uchazečům se zdravotním a sociokulturním znevýhodněním. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami (smyslovým a tělesným postižením) mohou studovat na středních školách, které jsou specializovány na různé typy postižení, např. ve školách pro zrakově, sluchově nebo tělesně postiženou mládež, pro žáky s kombinovanými vadami, a nabízejí jak obory poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou (gymnaziální i odborné), tak obory poskytující střední vzdělání s vyučením. (Národní ústav odborného vzdělávání, 2007, s. 19)

6 Praktická část

6.1 Cíl výzkumného problému

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jaké faktory ovlivnily žáky 9. ročníků při volbě učebního oboru kadeřník a zda bylo na základní škole věnováno dostatek času přípravě na volbu povolání. V návaznosti na 9. ročník mě zajímalo, jaký zájem o obor mají žáci 1. ročníku a jak se tyto názory liší od žáků 3. ročníků. Dále jsem chtěla zjistit, zda žáci posledního ročníku budou chtít po vyučení v tomto oboru dále pracovat nebo pokračovat ve studiu. A v neposlední řadě, zda se splnilo očekávání žáků, které měli na začátku studia.

6.2 Sběr dat

Sběr dat byl prováděn u žáků 1. a 3. ročníku oboru kadeřník na Integrované střední škole živnostenské v Plzni a u žáků základních škol, kteří se dne 16. listopadu zúčastnily dne otevřených dveří na téže škole. Dotazníky jsem všem žákům zadávala sama a seznámila je s instrukcemi, které byli při vyplňování důležité.

Celkový počet respondentů činil 38 studentek. Cílovou skupinou se stalo 15 žáků z 9. ročníku různých základních škol, 12 studentek 1. ročníku oboru kadeřník a 12 studentek 3. ročníku stejného oboru.

6.2.1 Integrovaná střední škola živnostenská

Jelikož jsem na této škole učitelkou odborného výcviku, nebyl problém se domluvit s ostatními mistry, zda bych mohla při jejich hodinách zadat žákům dotazníky.

Výuka na ISSŽ probíhá ve tříletých učebních a čtyřletých studijních oborech denního studia. Učební obory jsou zakončeny závěrečnou zkouškou a získáním výučního listu. Dosaženým stupněm maturitního studia je střední vzdělání s maturitní zkouškou. Žáci tříletých oborů mohou pokračovat ve studiu na dvouletém nebo tříletém nástavbovém oboru. Nyní na škole studuje více než 700 žáků ve 28 třídách. Žáci mohou svůj talent uplatnit v rámci mezinárodních projektů a soutěží nejen v Plzni, ale i v celé České republice a v zahraničí.

Po ukončení tříletého studia se absolvent v povolání kadeřník uplatní při poskytování profesionálních kadeřnických služeb v kadeřnických provozovnách a salonech. Bude zhotovovat dámské, pánské a dětské účesy v souladu s individuálním přáním zákazníka, módními trendy, bezpečnostními a hygienickými předpisy. Bude doporučovat vhodné vlasové přípravky k ošetřování vlasů. Po získání nezbytné praxe v oboru je připraven podnikat a poskytovat kadeřnické služby.

6.3 Popis metody výzkumu

Pro získání informací a dosažení stanoveného cíle výzkumu jsem zvolila metodu kvantitativního šetření. Technikou šetření je dotazník, který jsem zvolila kvůli zachování anonymity respondentů, ale také proto, že nebude pro respondenty časově náročný.

Pro každý ročník byl jiný dotazník, otázky jsem obměňovala, nebo je lehce upravovala. První dotazník pro 9. ročník se skládá celkem z 10 otázek z toho 9 uzavřených a 1 otevřená otázka. V uzavřených otázkách je student vázán výběrem z pěti možných odpovědí. Dotazník obsahuje otázky zaměřené na volbu oboru, na koho se při rozhodování obrátili a zda byli žáci dostatečně připraveni na rozhodování o své budoucí profesi.

Druhý dotazník byl zaměřený na studenty 1. ročníku oboru kadeřník. Obsahuje celkem 16 uzavřených otázek. V otázkách od 1 do 15 je číselná stupnice odpovědí od 1 do 5, kdy 1 znamená, že souhlasím s tvrzením, 2 souhlasím s výjimkami, 3 až na malé výjimky souhlasím, 4 až na malé výjimky nesouhlasím a 5 vůbec nesouhlasím s tvrzením. V otázce číslo 16 seřazují respondenti pořadí od podstatnějšího důvodu po důvod nejméně podstatný. Otázky v dotazníku byly zaměřené na volbu oboru, jestli bylo jejich rozhodnutí správné, dále jaký je zájem o obor a jak jsou spokojeni s odborným výcvikem.

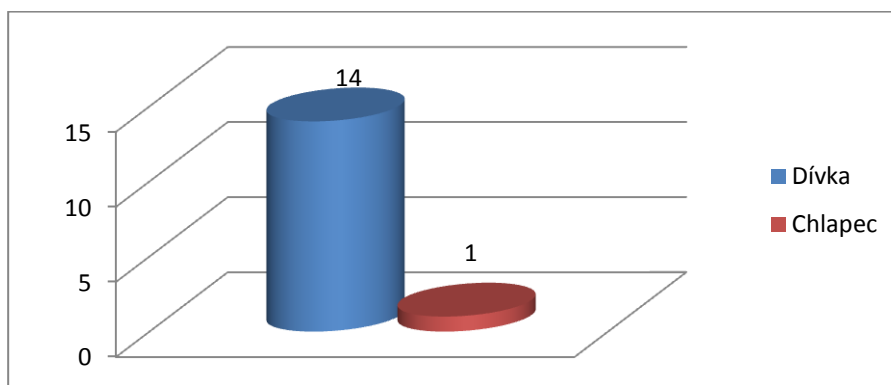
Třetí dotazník vyplňovali žáci 3. ročníku. Systém dotazníku byl stejný jako u 1. ročníku jen byly pozměněny otázky a skládal se celkem ze 17 uzavřených otázek. Otázky se týkají spokojenosti s výběrem v oboru, jestli bylo splněno očekávání o studiu, které měli na začátku 1. ročníku, zda budou chtít pokračovat ve studiu dále a jestli mají zájem vykonávat profesi i v budoucnosti.

6.4 Výsledky šetření

Zpracovávala jsem tři dotazníky, první pro žáky devátého ročníku, kteří se hlásí na obor kadeřník, druhý pro první ročník oboru kadeřník a třetí pro třetí ročník. Poslední dva dotazníky se shodují ve 12 otázkách. Výsledné šetření budu vypracovávat postupně u každého dotazníku zvlášť, pouze u těchto 12 otázek je zhodnotím společně.

1. Dotazník motivace k učení 9. ročník

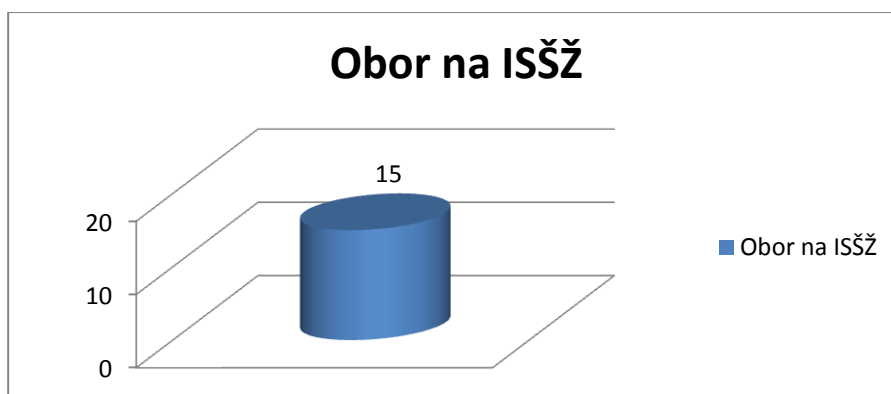
Otázka č. 1 – Dívka nebo chlapec?

Graf 1

Z celkového počtu 15 studentů, se dotazníkového šetření zúčastnilo 14 dívek a 1 chlapec.

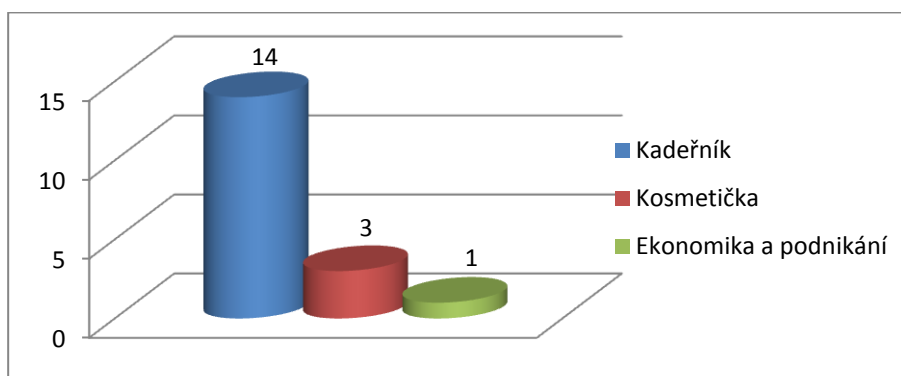
Otázka č. 2 – Hlásíš se na Integrovanou střední školu živnostenskou?

Graf 2

Všech 15 zúčastněných se hlásí na ISŠŽ.

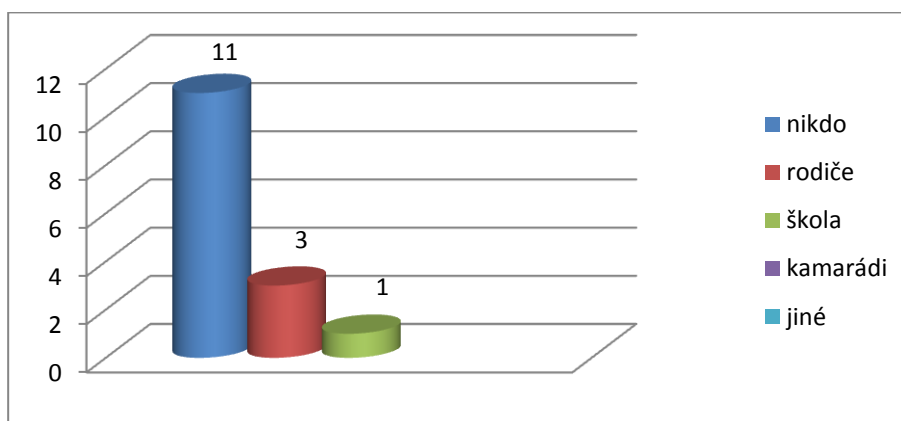
Otázka č. 3 – Na jaký obor?

Graf 3

Jelikož byl dotazník zadán na dni otevřených dveří oboru kadeřník, očekávala jsem, že většina dotázaných se hlásí na obor kadeřník, ale také mě zajímalo, jestli se nerozhodují mezi více obory. Z 15 dotázaných je 14 respondentů rozhodnuto pro obor kadeřník, z nichž 3 mají v záloze ještě obor kosmetička a pouze 1 student podává přihlášku na obor ekonomika a podnikání a jako druhou volby by volil obor kadeřník.

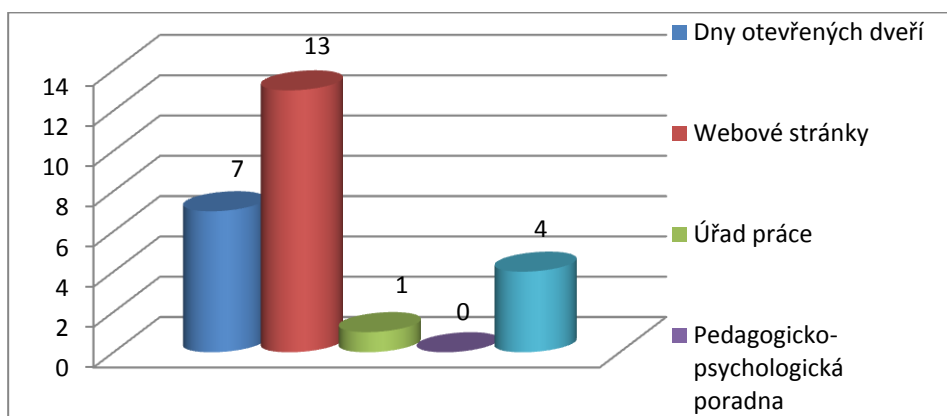
Otázka č. 4 – Kdo tě při rozhodování nejvíce ovlivnil?

Graf 4

Nejvíce, 11 žáků uvedlo, že při rozhodování nebyli nikým ovlivněni a že volba povolání byla pouze jejich vlastním rozhodnutím. Tento typ odpovědi se dal očekávat, jelikož pubescenti mají potřebu se osamostatňovat a hledají svoji vlastní identitu. Vliv rodičů byl o poznání nižší, pouze 3 žáci zvolili tuto odpověď. Škola ovlivnila 1 studenta a kamarádi také po jednom. Žádné jiné faktory žáka neovlivnily.

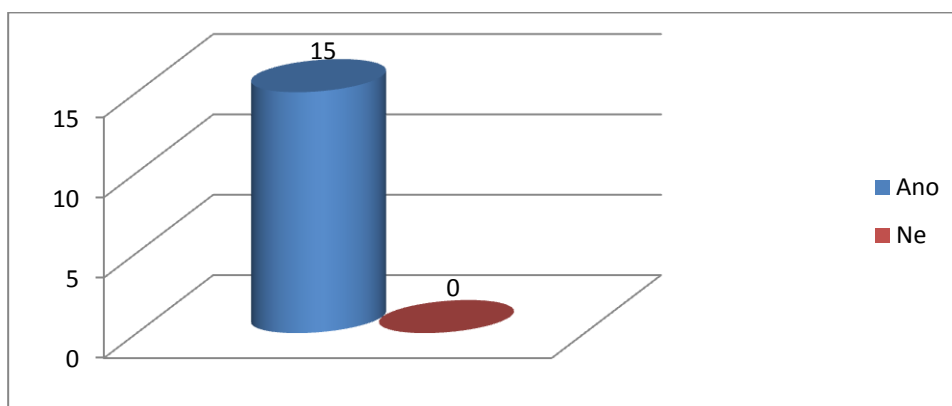
Otázka č. 5 – Kde jsi čerpal/a informace o budoucím učebním oboru?

Graf 5

Žáci mohli zvolit více možností. Z odpovědí žáků 13 vyplývá, že informace o budoucím studiu čerpali převážně z internetu. Na druhém místě byla možnost návštěvy dnů otevřených dveří 7. Tyto dvě možnosti byly nejčastěji kombinovány. Třetí hodnocenou možností byly letáky a brožury 4 a poslední s 1 odpovědí. Pedagogicko-psychologickou poradnu nikdo z dotazovaných respondentů neoslovil.

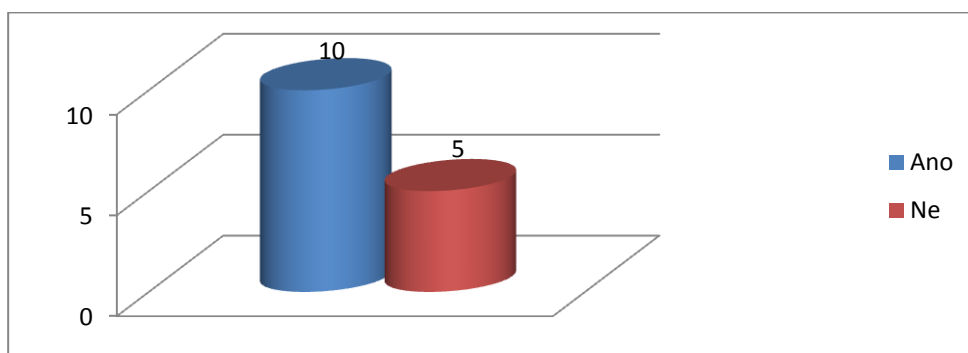
Otázka č. 6 – Měl/a jsi při rozhodování dostatek informací o tvé budoucí profesi?

Graf 6

Dostatečnou míru informovanosti o budoucí profesi potvrdilo 100% dotazovaných.

Otázka č. 7 – Bylo podle tebe na ZŠ dostatečně věnováno tématu „Volba povolání“?

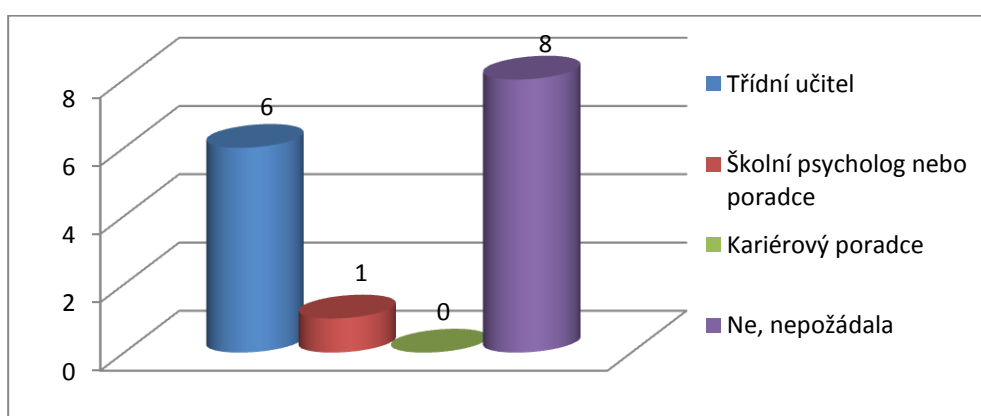

Graf 7

Záměrem této otázky bylo zjištění, jestli pro žáky byla příprava pro volbu povolání během základní školy jakkoliv přínosná. Z 15 dotazovaných jich 10 odpovědělo kladně, zbylých 5 uvedlo, že příprava na volbu povolání nebyla dostatečná.

Zastávám názor, že spolupráce základních škol se školy středními by mohla pomoci získat větší představu o budoucím povolání jak studentům základních škol, tak studentům středních škol např. studenti oboru kadeřník by získali více modelů a tím i zkušeností v praxi.

Otázka č. 8 – Požádala jsi o radu v souvislosti s volbou povolání nějakou z těchto osob?

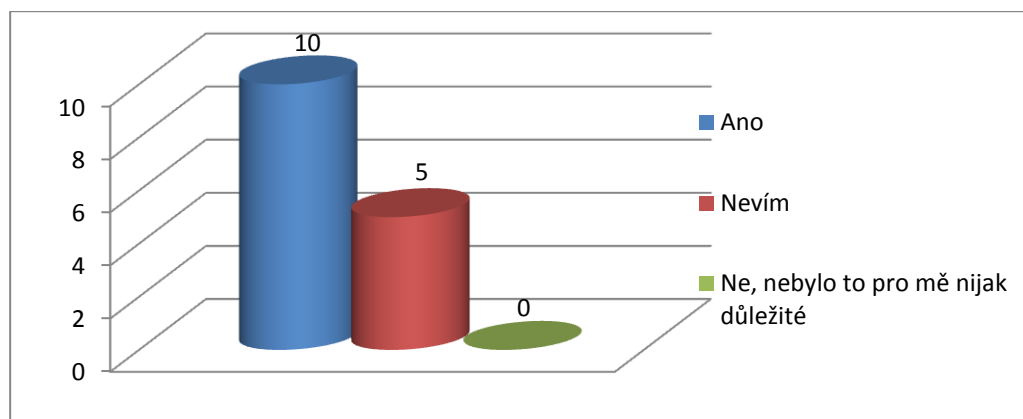

Graf 8

Zajímalo mě, zda žáci využívají služeb kariérového poradce nebo jestli se obrací na školního psychologa.

Služeb školního poradce využil pouze 1 žák, avšak na kariérového poradce se neobrátil nikdo. Nejvíce respondentů odpovědělo, že o radu s volbou povolání nikoho nepožádali 8. 6 žáků požádalo o radu svého třídního učitele, který s nimi bývá nejčastěji v kontaktu.

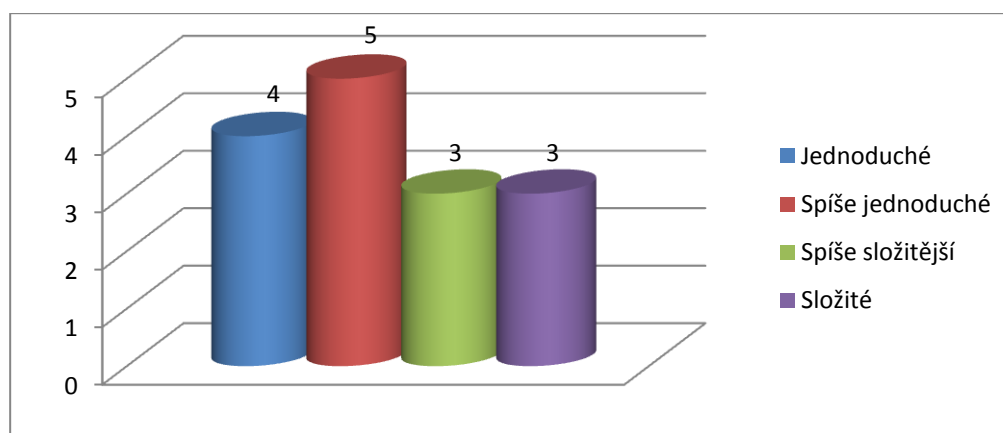
Otázka č. 9 – Ovlivnily volbu oboru kadeřník moje koníčky, záliby?

Graf 9

Další otázka byla, jestli měly koníčky vliv na výběr budoucího povolání. Kladně odpovědělo převážná část studentů 10. Odpověď „nevím“ zvolilo 5 studentů a poslední odpověď „ne, nebylo to pro mě důležité“ nezvolil nikdo. Z tohoto šetření vyplývá, že koníčky a záliby byly faktorem, ke kterému studenti při rozhodování přihlíželi.

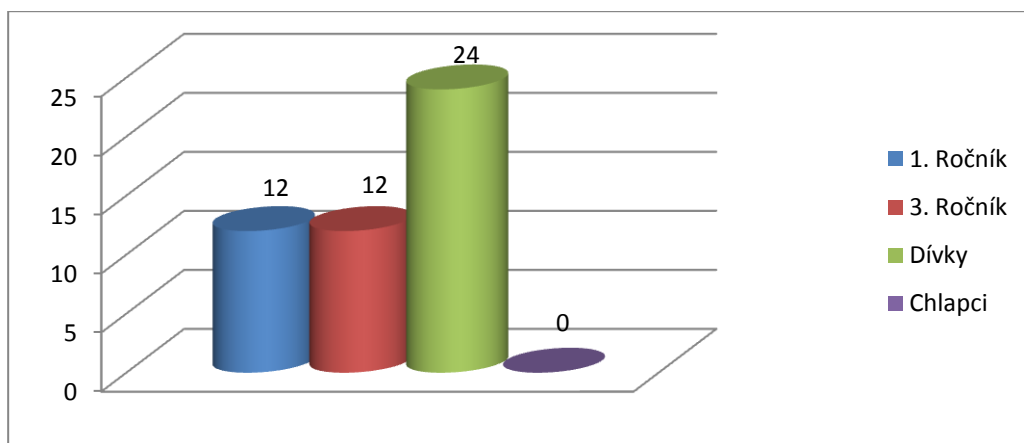
Otázka č. 10 – Jaké bylo pro tebe rozhodování o budoucím povolání?

Graf 10

Odovědi na tyto otázky byly docela vyvážené. Většina žáků 5 odpověděla spíše jednoduché a jednoduché 4. Na odpověď spíše složitější a složitě odpovědělo po 3 žácích. Z tohoto výsledku až překvapivě vyplývá, že většina žáků, kteří se hlásí na obor kadeřník, má jasnou představu o svém budoucím povolání.

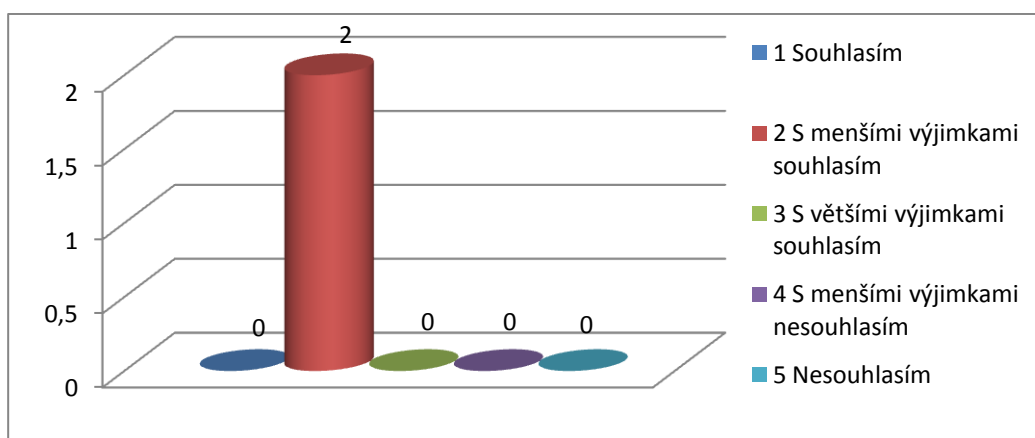
2. Dotazník motivace k učení 1. a 3. ročník

Graf 11

Dotazníkového šetření se celkem zúčastnilo s 1. i 3. ročníkem 24 studentů z toho 24 dívek a 0 chlapců. Žáci kroužkovali čísla na hodnotící škále podle toho, jak se vyjádření v otázce shoduje s jeho vlastním míněním.

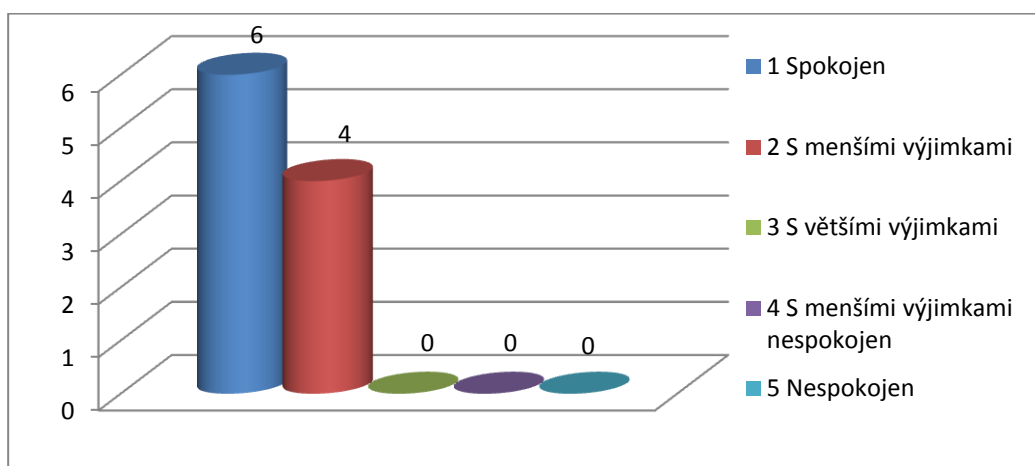
Otázka č. 1 (1. ročník) – Zvolila jsem si tento obor sama?

Graf 12

Zajímalo mě, stejně jako v dotazníku pro 9. ročník, jestli se žáci rozhodli pro obor sami, nebo jestli to bylo spíše přání rodičů. Odpovědi se shodovaly, 10 z 12 žáků se rozhodovalo samo a 2 žáci spíše sami.

Otázka č. 2 (1. ročník) – Jsem spokojený/á, že jsem si vybral/a tento učební obor?

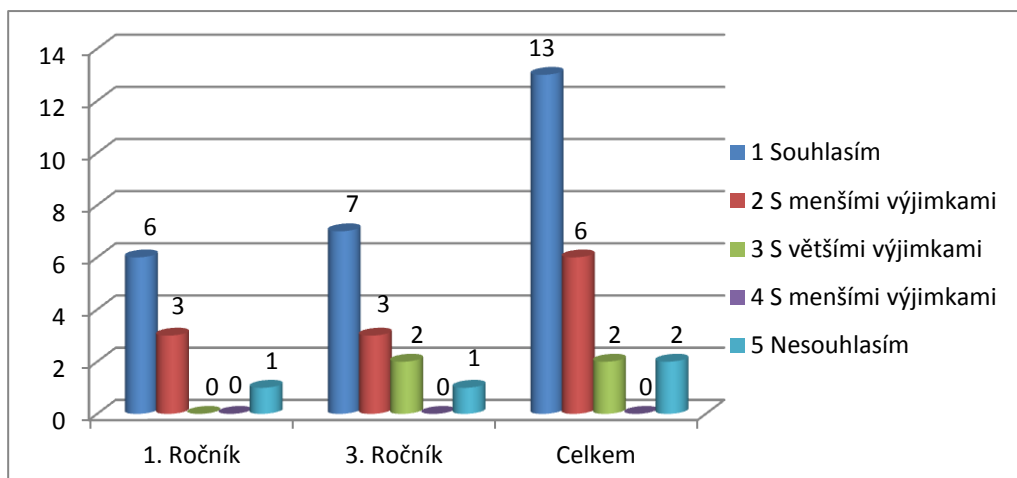

Graf 13

Na tuto otázku odpovědělo 6 žáků, že jsou s výběrem oboru spokojeni, 4 žáci jsou spíše spokojeni a pouze 2 zvolili stupnici 3, středně spokojeni. Test jsem zadávala v době pololetního vysvědčení, takže jsem byla příjemně překvapena, že studenty docela náročný začátek neodradil.

Mnohdy jsem se setkala s názory studentů, že očekávali, že se budou navzájem učit česat, zkrášlovat, ale bohužel se stejně jako v kterékoli jiné profesi musí začít pomalu a od začátku, takže na zkrášlování přijde čas zhruba až na konci prvního ročníku, kdy mají nejdůležitější základ za sebou.

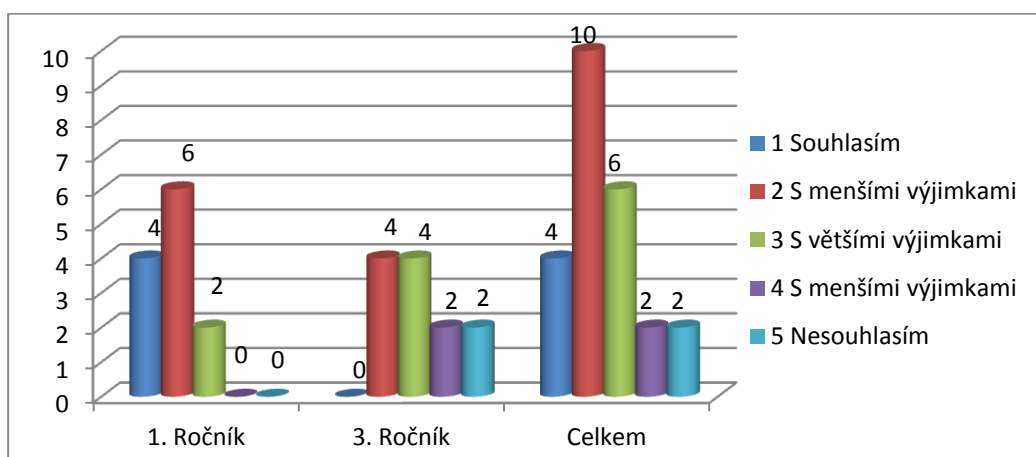
Otázka č. 3 (1. ročník) a č. 2 (3. ročník) - Zvolil/a jsem si tento obor, protože jsem si vždycky přál/a stát se kadeřníkem/icí?

Graf 14

Tato otázka navazuje na otázku „Zvolila jsem si tento obor sama?“. Odpovědi ve srovnání s 1. ročníkem a 3. ročníkem byly vcelku vyrovnané. 6 respondentů 1. ročníku odpovědělo, že se chtěli stát vždycky kadeřníkem/icí, 3 spíše a pouze 1 žák si spíše nepřál být kadeřníkem/icí. U 3. ročníku to bylo podobné 7 studentů se chtělo stát kadeřníkem/icí, 3 spíše a opět 1 si spíše nepřál/a být kadeřníkem/icí.

Otázka č. 4 (1. ročník) a č. 3 (3. ročník) – Myslím si, že profese kadeřník mě dostatečně uživí?

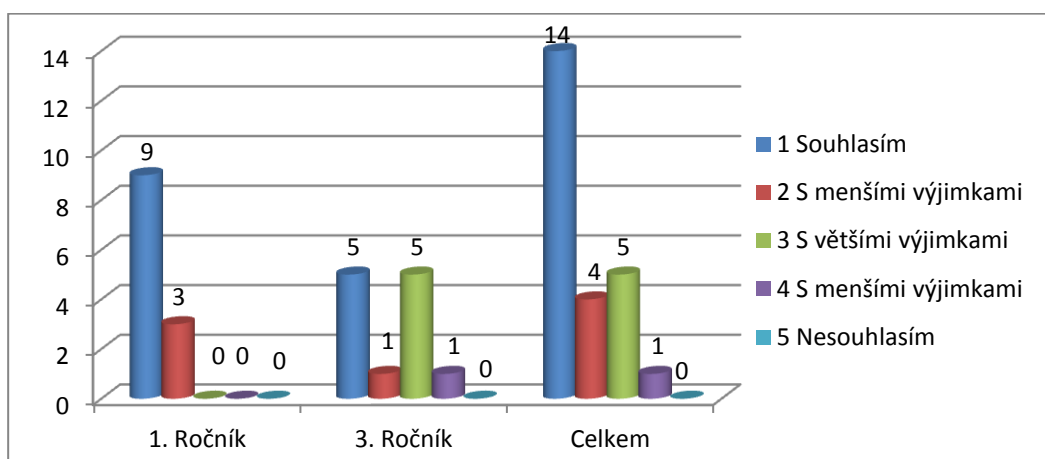
Graf 15

V této otázce jsem se chtěla dozvědět, jestli mají žáci představu o výši platu kadeřníka a jestli je na dnešní dobu dostatečný. Samozřejmě, že jsou velké rozdíly platu u

zaměstnance a soukromníka, ale i přesto mě zajímalo, jestli se žáci 1. ročníku budou lišit v názorech od žáků 3. ročníku, kteří za několik málo měsíců nastoupí do pracovního procesu.

V 1. ročníku převažovaly odpovědi, že s výjimkami souhlasí s tvrzením. 4 souhlasili, 6 s výjimkami a 2 s většími výjimkami souhlasí. Zato 3. ročník směřoval spíše k druhé půlce tvrzení, 4 žáci souhlasili s výjimkami, 4 s většími výjimkami, 2 s výjimkami nesouhlasí a opět 2 nesouhlasí s tvrzením. Z tohoto vyplývá, že žáci 1. ročníku mají ještě pozitivní pohled na věc, zato 3. ročník už na to kouká realističtěji.

Otázka č. 5 (1. ročník) a č. 5 (3. ročník) - Chtěl/a bych po vyučení v tomto oboru pracovat?

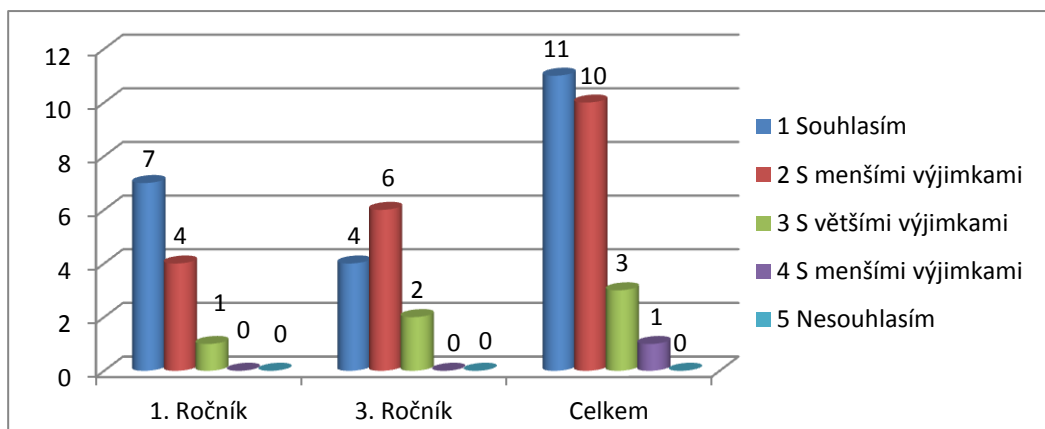

Graf 16

Z uvedených odpovědí bylo zjištěno, že 9 z 12 studentek 1. ročníku souhlasí s tvrzením a budou v oboru pokračovat, zbývající 2 žáci uvedli, že jsou s výjimkami spokojeni s volbou oboru a chtěli by pokračovat v kadeřnické profesi. U 3. ročníku už byli lehce odlišnější odpovědi 5 studentů je spokojeno, 1 s výjimkami souhlasí s tvrzením, 5 studentů uvádí větší výjimky a 1 s většími výjimkami nesouhlasí s tvrzením, že by po vyučení v oboru kadeřník pracovali.

Nejsilnější motivaci dále pracovat ve zvolené profesi měli studenti 1. ročníku.

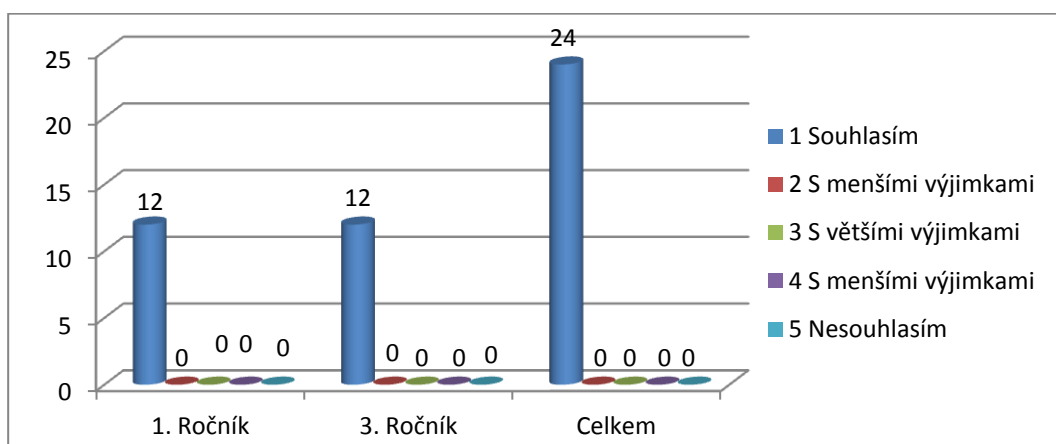
Otázka č. 6 (1. ročník) a č. 6 (3. ročník) – Předmět Odborný výcvik považují za oblíbený?

Graf 17

V této otázce se odpovědi obou tříd shodovaly jen s malými odchylkami. Odborný výcvik považuje za oblíbený předmět 7 žáků 1. ročníku, 4 s výjimkami souhlasí a 1 žák téhož ročníku s většími výjimkami souhlasí s tvrzením. Nejvíce žáků, 6 z 3. ročníku zvolilo odpověď stupnici 2, 4 - souhlasí s tvrzením a 2 žáci s většími výjimkami souhlasí s tvrzením, že předmět odborný výcvik považují za oblíbený.

Otázka č. 7 (1. ročník) a č. 7 (3. ročník) – Považuji předmět Odborný výcvik jako důležitý ke své profesi?

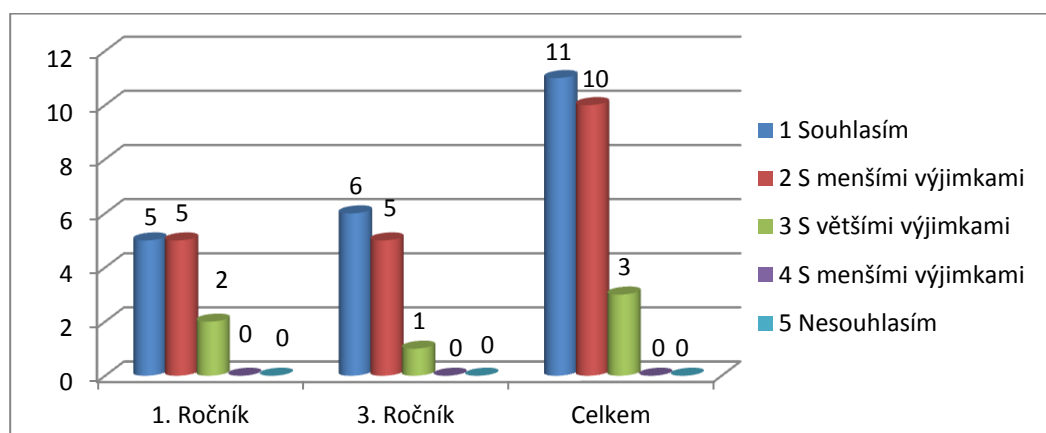

Graf 18

Odborný výcvik při studiu oboru kadeřník je samozřejmě velmi důležitý, protože pouze teoretické znalosti by nestačily k tomu, aby žák dokázal ostříhat, barvit, aj. zákazníka. I

žáci jsou přesvědčeni o tom, že bez praxe by nemohli vystudovat tento obor. Všech 24 dotázaných (1. a 3. ročník) zvolilo odpověď 1 – souhlasím s tvrzením.

Otázka č. 8 (1. ročník) a č. 8 (3. ročník) – Dokáže mě učitel Odborného výcviku při hodinách zaujmout?

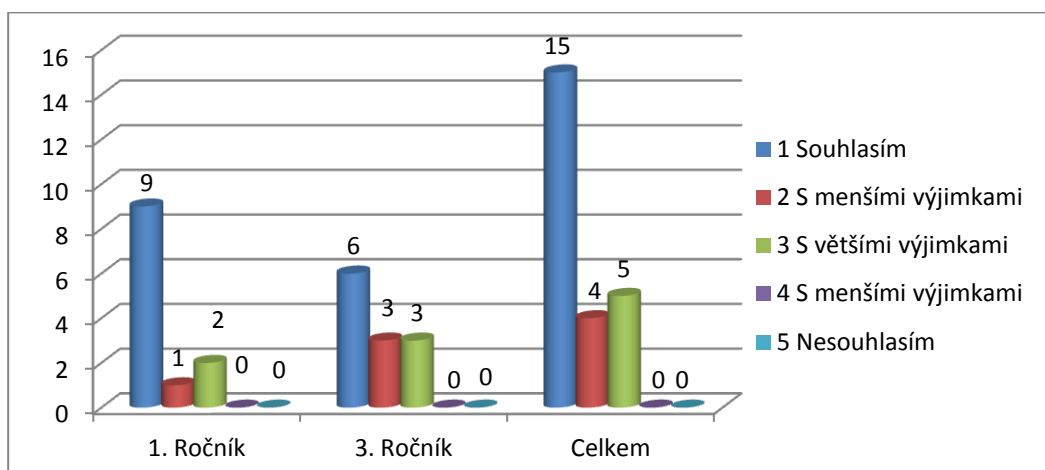

Graf 19

V praktické výuce je jistě o něco jednodušší žáka zaujmout než v teorii. Jak již bylo psáno, 1. ročník je zaměřený především na základy, ale i přesto se zde najde plno zajímavostí, které v žákovi rozvinou touhu poznávat další a další novinky, techniky, aj., které na sobě mohou zkoušet. Ve třetím ročníku již žáci pracují na zákaznicích, prochází mnoha školeními, exkurzemi, soutěžemi ve kterých mohou rozvinout svoji fantazii a zkouší novinky na trhu ve vlasové kosmetice.

Z obou ročníků 6 žáků souhlasí s tvrzením, 5 s výjimkami a 2 žáci 1. ročníku a 1 žák 3. ročníku souhlasí s většími výjimkami, že je učitel Odborného výcviku dokáže zaujmout.

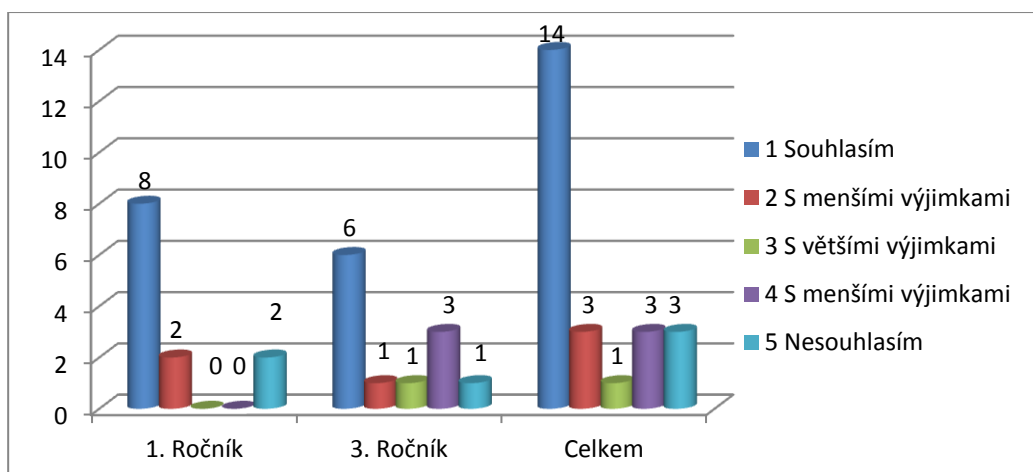
Otázka č. 9 (1. ročník) a č. 11 (3. ročník) – Podporují mi v učení rodiče?

Graf 20

Velmi důležité je mít podporu ve studiu v rodině. Další otázka bude mít na tuto návaznost. Větší podpora byla zaznamenána u žáků 1. ročníků, kde s tvrzením souhlasilo 9 studentů, 1 s výjimkami a 2 s většími výjimkami. 6 žáků posledního ročníku souhlasilo s tím, že je rodiče podporují v učení, 3 měli výjimky a 3 souhlasili s většími výjimkami s tvrzením.

Otázka č. 10 (1. ročník) a č. 12 (3. ročník) - Je moje rodina ochotná mi jít za modela/modelku?

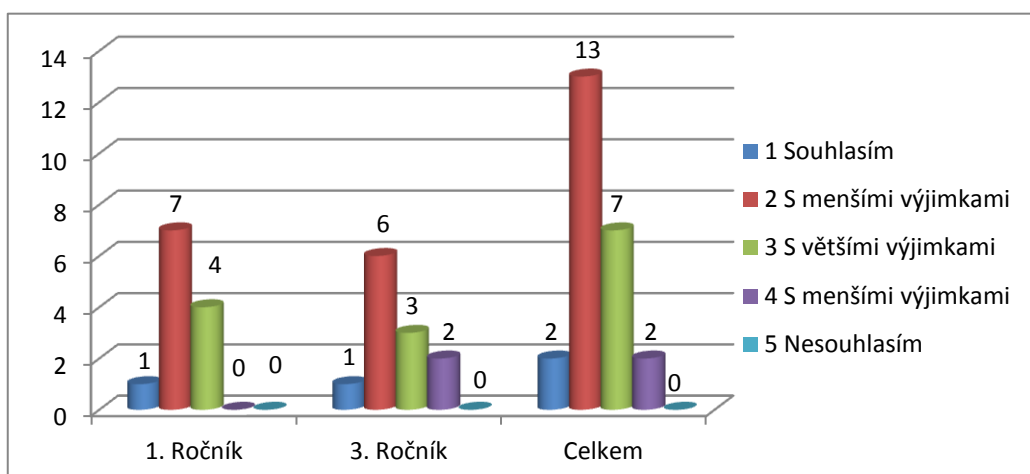
Graf 21

V prvních ročnících je velmi důležité mít mnoho modelů, na kterých žáci trénují. Žáci by měli mít takové modely, na které se mohou spolehnout a takové by měli najít převážně ve své rodině, jelikož ta by žáka měla ve studiu podporovat. Poslední ročníky se již

zdokonalují ve své zručnosti na zákaznících, ale modely i přesto potřebují na různé soutěže pololetní a závěrečné zkoušky.

Oproti předchozí otázce tady byly odpovědi více rozmanité. 1. ročník – 8 žáků má 100% podporu ve své rodině, 2 s menšími výjimkami a 2 uvedli, že rodina není ochotná jim jít za modela. 3 ročník - 6 žáků souhlasilo s tvrzením, 1 s menšími výjimkami, 1 s většími, 3 s většími výjimkami nesouhlasí a 1 žák uvedl, že nemá v rodině nikoho, kdo by mu šel jako model. Což je pro žáka velmi těžká situace, protože bez modelů se v tomto oboru neobejdou.

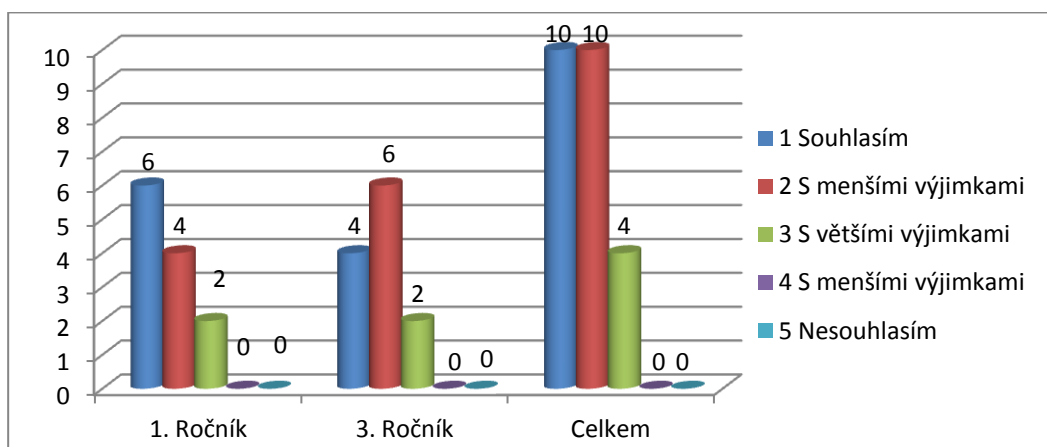
Otázka č. 11 (1. ročník) a č. 13 (3. ročník) – Snažím se vynikat nad svými spolužáky?

Graf 22

Nad svými spolužáky se snaží vynikat pouze 1 žák, nejvíce odpovědí bylo u číselné stupnice 2 na kterou odpovědělo 7 studentů a zbylí 4 studenti odpověděli, že s většími výjimkami souhlasí s tvrzením. Odpovědi studentů 3. ročníku byly obdobné pouze 1 žák souhlasil s tvrzením, 6 žáků s menšími výjimkami souhlasili, 3 zvolili číselnou stupnici 3 a 2 žáci s menšími výjimkami nesouhlasí.

Otázka č. 12 (1. ročník) a č. 14 (3. ročník) – Zajímám se o obor i mimo vyučování?

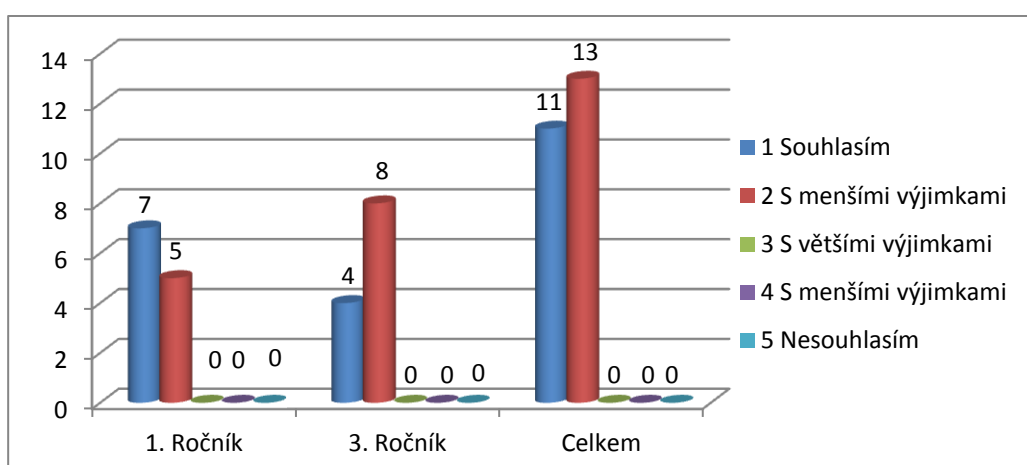

Graf 23

Zájem o obor je velmi důležitý, podle toho můžeme poznat, kdo ve zvolené profesi bude pracovat. Na trhu je mnoho možností jak se zdokonalovat v oboru, např. různá školení, soutěže, časopisy, ale také na internetu najdeme plno inspirací. Kadeřníkem se nestaneme hned po získání výučního listu, ale až po několikaleté praxi a neustálém zájmu učit se nové a nové věci.

V 1 ročníku se zajímalo o obor i mimo vyučování 6 žáků z 12, další 4 s drobnou výjimkou a 2 žáci se obor zajímalo méně. U posledního ročníku 6 žáků odpovědělo, že s menšími výjimkami se zajímají o obor, 4 mají velký zájem a 2 menší.

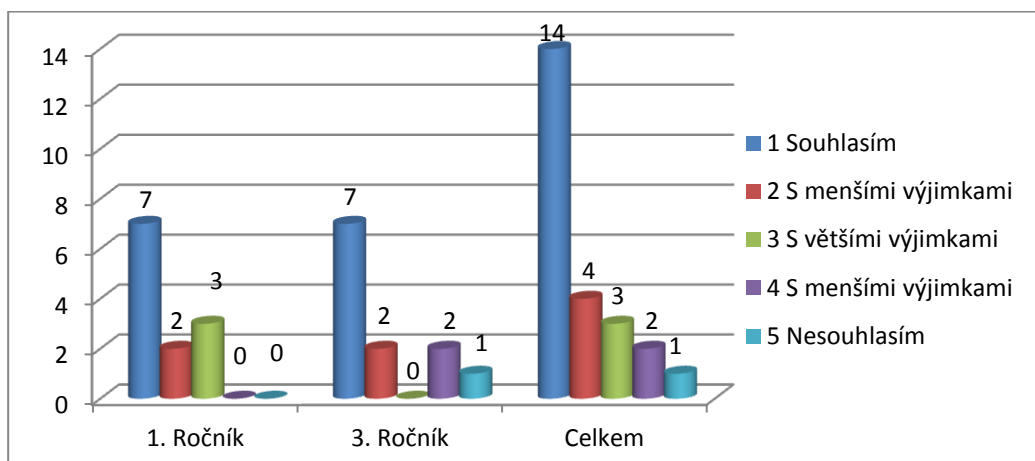
Otázka č. 13 (1. ročník) a č. 15 (3. ročník) – Experimentuji rád/a s novými účesy?

Graf 24

Kadeřník by měl rád experimentovat s novými účesy. Převážná část dotazovaných rádi zkouší nové střihy, barvy, atd. z 1. ročníku je to 7 dotazovaných a 5 s drobnými výjimkami u 3. ročníku 4 žáci experimentují s vlasy a 8 z 12 mají menší výhrady ke zkoušení nových trendů.

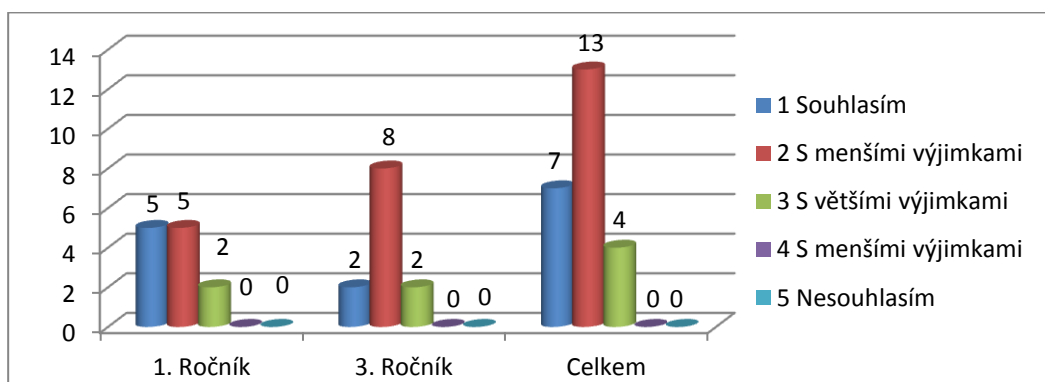
Otázka č. 14 (1. ročník) a č. 16 (3. ročník) – Baví mě spíše pánské oddělení?

Graf 25

V dnešní době je na trhu převaha kadeřnictví, kde nabízejí služby jak pro dámy, tak pro pány i děti. Je samozřejmostí, že vyučená kadeřnice by měla zvládat vše. Ne však všechny úkony kadeřnice/ici dělají s radostí, proto mě zajímalo, zda převažuje obliba spíše v zaměření na pány, nebo na dámy. Na této otázce se s odpovědí 1 shodlo 7 žáků s obou ročníků, pánský obor s menšími výjimkami baví dohromady 4 studenty opět s obou ročníků. 3 žáci 1. ročníku souhlasilo s většími výjimkami. Ve 3. ročníku odpověděl 1 žák, že nemá rád pánské oddělení a 2 studenti s menšími výjimkami nesouhlasili s tvrzením, že je baví pánské oddělení.

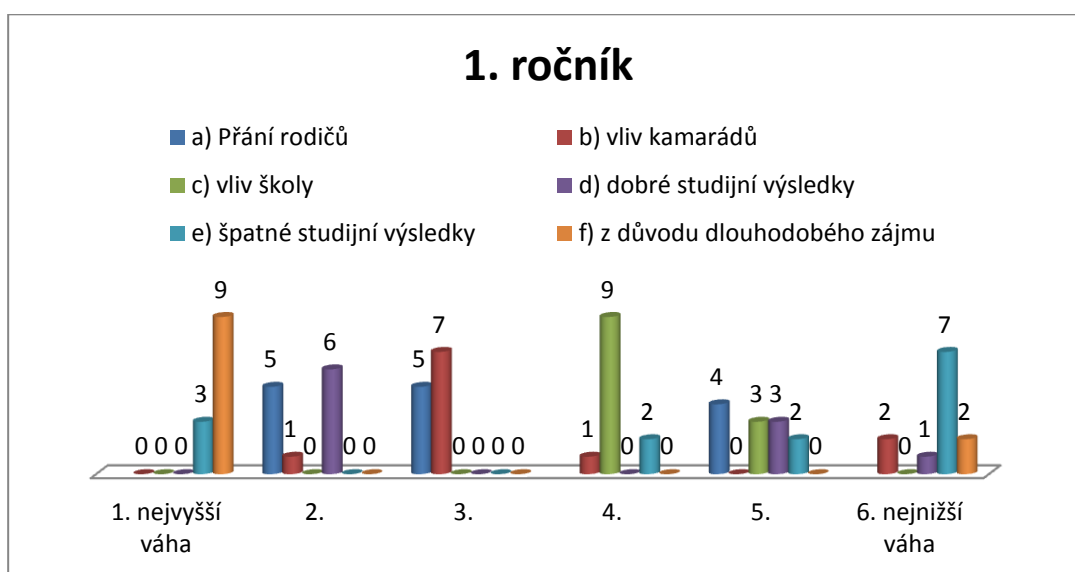
Otázka č. 15 (1. ročník) a č. 17 (3. ročník) – Baví mě spíše dámské oddělení?

Graf 26

Tato otázka navazuje na otázku předešlou. Oproti předchozí otázce nebylo tolik žáků, kteří by stoprocentně souhlasili s oblibou v dámském oddělení, kde jich bylo 7 a v pánském 14 (ročník 1. i 3.). S menšími výjimkami souhlasilo s tvrzením celkem 13 žáků u pánského oddělení pouze 4 a s většími výjimkami souhlasili 4 studenti, kteří mají raději dámské a 3 pánské. I přesto že u pánského oddělení 3 žáci odpověděli záporně, větší oblibu mají budoucí kadeřníci v dámském oddělení.

Otázka č. 16 (1. ročník) – Jaké jsou osobní důvody výběru tohoto povolání, pro které jsi se rozhodl/a? Napiš pořadí těchto důvodů. (od největšího po nejmenší)

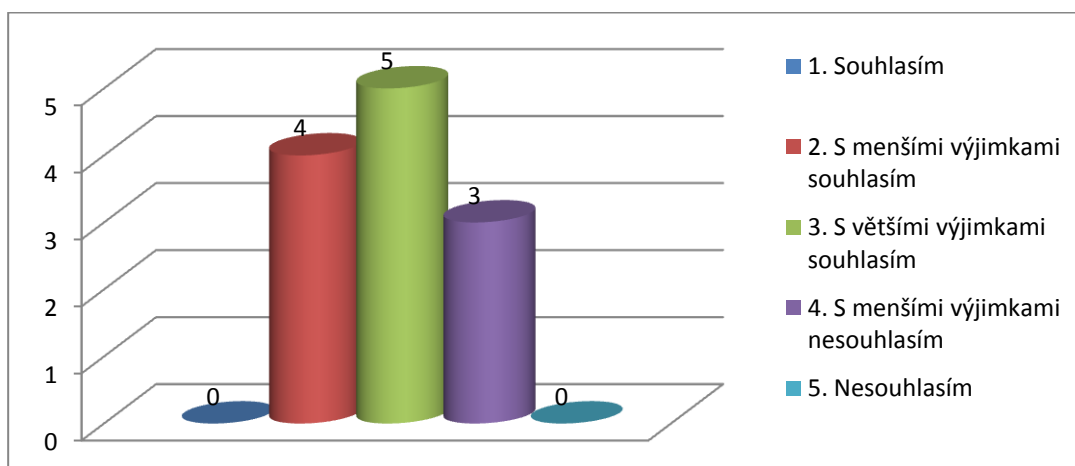
Graf 27

(V této otázce podrobněji rozepíši největší a nejmenší důvod, který byl důležitý při volbě povolání. Ostatní pořadí uvedu v grafu.)

Tato otázka je podobná otázce v dotazníku pro 9. ročníky kde jsem chtěla zjistit kdo nebo co žáky při rozhodování nejvíce ovlivnilo. Na prvním pořadí (největší důvod) se víceméně studenti shodli, 7 studentů 1. ročníku uvedlo, že největší důvod, který ovlivnil jejich volbu učebního oboru, byl dlouhodobý zájem, který je při volbě povolání důležitý. Ovšem 2 žáci dali na prvé místo špatné studijní výsledky. Přitom ostatní žáci špatné studijní výsledky udávali spíše na poslední místo po 5 studentech. Dále studenti 1. ročníku volili na poslední pořadí: 1 žák vliv kamarádů, 1 žák dobré studijní výsledky, a 1 žák dlouhodobý zájem.

3. ročník – 3 odlišné otázky od 1. ročníku

Otázka č. 1 (3. ročník) – Naplnilo se moje očekávání, které jsem měl/a před vstupem na obor Kadeřník?

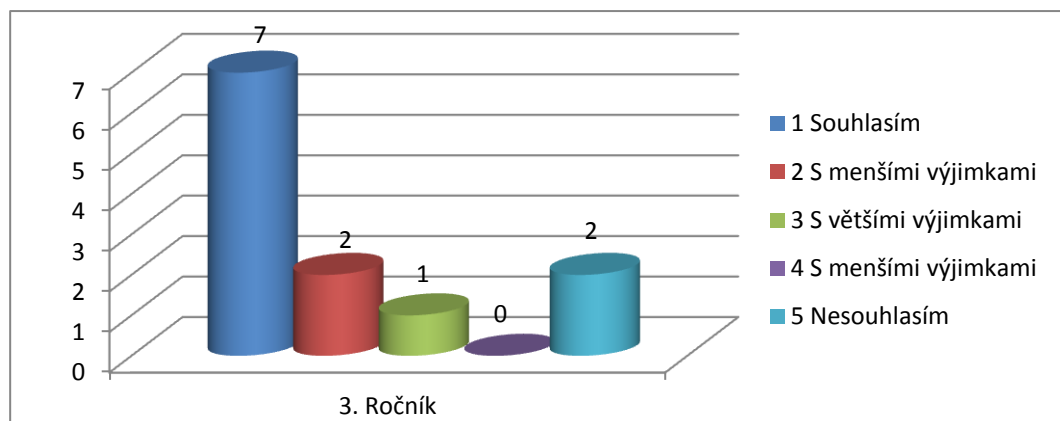

Graf 28

Každý žák přichází do 1. ročníku s určitým očekáváním, představou. Zajímalo mě, jestli se toto očekávání žákům naplnilo. Žáci 1. ročníku to ještě nejsou schopni zodpovědět, proto jsem tuto otázku zadala pouze 3. ročníku.

U žádného studenta se jednoznačně nesplnilo očekávání, 4 studenti s menšími výjimkami odpověděli, že se jejich očekávání naplnilo, 5 studentů zvolili stupnici 3 (střed) a poslední 3 žáci uvedli, že s menšími výjimkami nesouhlasí s otázkou.

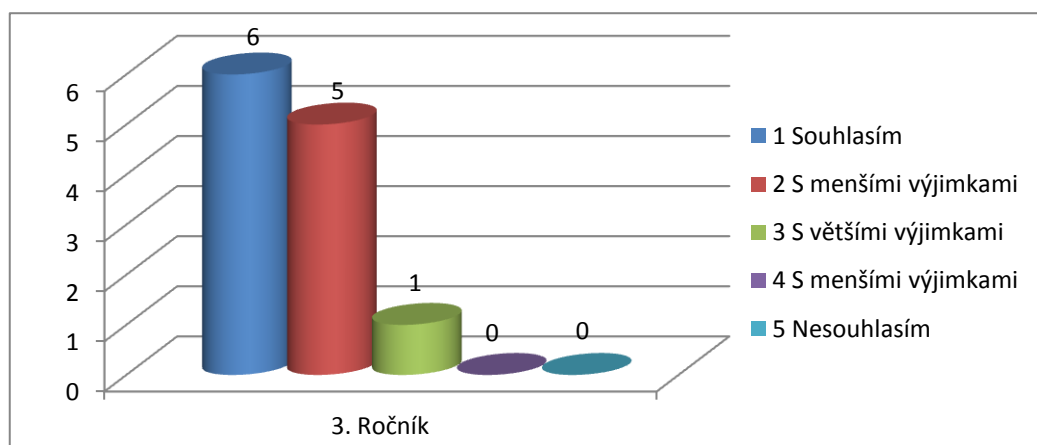
Otázka č. 4 (3. ročník) – Budu chtít po vyučení dál studovat (nástavbu, vysokou školu,...)?

Graf 29

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, kolik z dotazovaných půjde dál studovat. Byla jsem překvapena, kolik studentů bude pokračovat ve vzdělávání. Je to jistě ovlivněno mírou vzdělání ve společnosti, kdy minimálně maturita je nutností pro získání zaměstnání mimo kadeřnický obor. Proto se stále více studentů oboru kadeřník hlásí na nástavbové obory, jelikož vědí, že sehnat práci v oboru a uchytit se na trhu práce je leckdy nadlidský úkol. Z 12 dotázaných půjde dál studovat 7 studentů, dva jsou rozhodnutí, že studovat dál nepůjdou, 1 neví a 2 studenti se spíše přiklánějí k dalšímu studiu.

Otázka č. 9 (3 ročník) – Vážím si učitelů odborného výcviku?

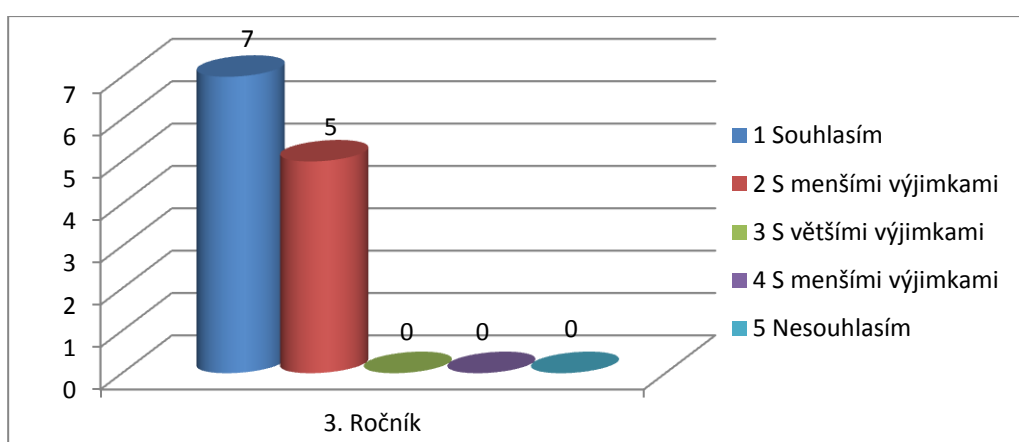

Graf 30

Výsledek vypovídá spíše o kladném hodnocení, 6 z 12 si velmi váží svých učitelů, 5 s menšími výjimkami souhlasili s tvrzením a pouze 1 žák zvolil střed číselné stupnice.

Co vlastně znamená, někoho si vážit? Pro tento význam má asi každý trochu jiný význam. Učitele si vážíme, když dodržuje to, co slíbí, je spravedlivý, můžeme mu důvěřovat, svěřit se, brát si z něj příklad a jistě by se našlo ještě mnoho dalších vlastností.

Otázka č. 10 (3. ročník) – Odborný výcvik mi dal více než většina jiných předmětů?

Graf 31

Odborný výcvik je velmi důležitý, zejména když žáci dále nepokračují ve studiu a nastupují rovnou na trh práce. Proto bude pro žáky spolu s odbornými předměty nejdůležitější v průběhu studia.

Vyhodnocení této otázky ukázalo, že 7 žáků berou Odborný výcvik jako nejdůležitější předmět při studiu, zbylých 5 s menšími výjimkami souhlasí.

6.5 Zhodnocení výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo zaměřeno:

1. Faktory ovlivňující žáky 9. ročníků při volbě učebního oboru kadeřník.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že převážná většina uchazečů (11 z 15) nebyla při volbě budoucí profese nikým ovlivněna, pouze 3 uchazeči se o volbě učebního oboru radili s rodiči a jen 1 student byl ovlivněn školou. Při zadávání této otázky jsem očekávala, že nejvíce uvedených odpovědí bude u rodičů a školy. Jelikož volba povolání by neměla být jednorázovou akcí, ale měla by být ovlivněna zájmem žáka i následné spolupráce školy, školského úřadu, úřadu práce, pedagogicko-psychologické poradny, rodiny a samozřejmě i samotného žáka.

Přičemž z další otázky vyplynulo, že tyto možnosti žáci ani jejich rodiče nevyužili. Nejvíce informací čerpali z webových stránek, na Dnech otevřených dveří a z letáků a brožur. Na úřad práce se obrátil pouze 1 uchazeč.

2. Bylo dostatečně věnováno přípravě na volbu povolání.

V této otázce uvedlo 10 žáků, že na základní škole bylo dostatečně věnováno tématu „Volba povolání“, zbylých 5 žáků uvedlo, že příprava na volbu povolání nebyla dostatečná.

Oblast, která se zabývá volbou povolání na základní škole je „Výchova k volbě povolání“, která by měla žáka informovat o možnostech poradenství a rozvíjet v žákovi potřebné vědomosti, dovednosti, které jsou důležité při volbě budoucí profese.

Myslím si, že nejvíce přínosnou činností by byla spolupráce základních škol, se středními školami, zapojování do nejrůznějších projektů. Tím by žáci základních škol získali přehled o jednotlivých středních školách.

Například studenti oboru kadeřník mají problémy shánět modely na praktickou výuku, s pomocí žáků základních škol by se jistě spojilo příjemné s užitečným.

3. Zájem o obor kadeřník. Rozdíly mezi 1. a 3. ročníkem.

Zájem o obor mezi žáky panuje. Rozdíl mezi 1. a 3. ročníkem nebyl nijak výrazný, spíše stejný. Žáci se o obor zajímají i mimo výuku, a to na různých internetových portálech, v rámci nejrůznějších soutěží, školení. Během roku se pořádá několik kadeřnických veletrhů s novinkami na trhu, kterých se naši studenti zúčastňují ve velkém počtu. I několik žáků 3. ročníku dochází v průběhu studia na brigády do soukromých kadeřnických salonů, kde pomáhají s mytím vlasů a drobnými kadeřnickými úkony. Výhodou této praxe je, že získají nové zkušenosti i možnost pracovního poměru po vyučení.

4. Pracovat po vyučení v oboru kadeřník nebo pokračovat ve studiu.

Pracovat v oboru kadeřník by chtělo 9 žáků z 12 z 1 ročníku, u žáků 3 ročníku je už tato hodnota nižší, 100% je rozhodnuto 5 žáků z 12, že by chtěli po vyučení v tomto oboru pracovat. Na to navazuje otázka, kterou jsem zadávala pouze 3. ročníku a to kdo po vyučení půjde dál studovat. Z 12 žáků je pevně rozhodnuto pokračovat ve studiu 7 žáků. Můžeme si tedy klást otázku, kolik žáků v budoucnu zůstane u své profese?

Rozdíl mezi žáky 1. ročníku a žáky 3. ročníku je viditelný, v 1. ročníku ještě student nepřemýšlí, co bude za tři roky, je přesvědčen, že bude zvolenou profesi vykonávat a neuvažuje o dalším studiu. Zato student o dva až tři roky starší, jistě přemýšlí o tom, jak naložit se svojí budoucností. Z vlastní zkušenosti vím, že každý rok přibývá absolventů oboru kadeřník, kteří se hlásí na nástavbové studium. Většina studentů uvádí, že po nástavbovém studiu by se rádi vrátili k vystudovanému řemeslu, ale maturity dosáhnout chtějí, protože si myslí, že je v dnešním životě nepostradatelná.

5. Naplnilo se očekávání, které měl student před vstupem na obor Kadeřník?

Tuto otázku jsem zadávala pouze 3. Ročníku, jelikož si myslím, že žáci 1. ročníku nejsou schopni na ni odpovědět. Zajímavé je, že ani jednomu žákovi se na 100% nesplnilo jeho očekávání, ale naopak nebyl ani jeden žák, který

by uvedl, že by bylo jeho očekávání 100% jiné než na začátku studia. Nejvíce 5 žáků z 12 zvolilo zlatý střed.

Je jisté, že žáci přicházejí do 1. ročníku s určitým očekáváním, například, že se budou navzájem zkrášlovat, česat, ale jistě je nenapadne, že před tímto zkrášlováním se nejdříve musí naučit základy jako je mytí, natáčení na natáčky, holení břitvou atd., které se může zprvu zdát jako nezáživné nebo i nepotřebné, avšak je nutné, neboť bez těchto základů by nemohli pokračovat k samotnému stříhání, barvení, česání společenských účesů. Žáci se musí naučit lehkosti v zápěstí, držení nůžek a hřebínku. Laikovi by se mohlo zdát, že je to jednoduché, ale není.

Dalším faktorem, který může změnit očekávání žáků, se kterým se hlásí na obor kadeřník je, že hned na začátku 1. ročníku se žákům zkracují vlasy nad ramena. Je to z toho důvodu, aby žáci na sobě mohli navzájem pracovat, jelikož dlouhé vlasy jsou pro začátečníky těžké na úpravu. A samozřejmě ne každá dívka se nechá dobrovolně ostříhat krásné dlouhé vlasy. Je to však důležité pro tento obor, vlasy opět dorostou.

Závěr

Na začátku bakalářské práce jsem si stanovila několik cílů, které bych pomocí dotazníkového šetření chtěla zjistit. Tyto cíle byly zaměřeny nejen na faktory, které ovlivnily žáky 9. ročníku při volbě učebního oboru, ale i na samotnou přípravu volby povolání. Dále jsem chtěla získat informaci o tom, zda se splnilo očekávání žáků, které měli na začátku studia, jaký je zájem a motivace k oboru a v neposlední řadě, jestli žáci posledního ročníku plánují pokračovat ve studiu, nebo budou pracovat v oboru kadeřník. V teoretické části jsem zaměřila pozornost na motivaci, volbu povolání a všechny faktory, které ji ovlivňují.

Výsledek šetření mě pozitivně překvapil. Z šetření vyplynulo, že žáci při svém rozhodování, nejsou z převážné části nikým ovlivněni, volba oboru kadeřník je pouze jejich vlastním rozhodnutím, avšak o případnou radu se obrací na třídního učitele. Příprava na volbu povolání podle většiny dotazovaných byla dostatečná. Mimo jiné vyšlo z výsledků najevo také to, že žáci čerpají nejvíce informací ohledně budoucího povolání na webových stránkách a na dnech otevřených dveří.

V dnešní době bychom našli jen malé procento žáků, kteří nemají doma počítač s internetem, proto tak výrazně ovlivňuje motivaci žáků v návaznosti na volbu povolání.

Další část dotazníkového šetření byla zaměřena na žáky 1. a 3. ročníků. Výsledky ukázaly, že převážná většina žáků se vždy chtěla stát kadeřníkem a na to nám navazuje i zájem o obor, který je podle dotazníků jednoznačný. Pracovat ve vyučené profesi by chtěli všichni žáci prvního ročníku, avšak u žáků 3. ročníku to již tak jednoznačné není, spíše tak 50% na 50%. Stoprocentní zájem pracovat v oboru u 1. ročníku je jistě ovlivněn tím, že jsem dotazník zadávala, čtyři měsíce po začátku studia. Je to tedy krátká doba na to aby žáci dokázali říct, čím se za dva roky budou chtít žít.

Zajímavé je, že většina žáků 3. ročníku by chtěla po vyučení jít dále studovat. Dnešní společnost preferuje střední vzdělání s maturitní zkouškou, proto se stále více žáků odborných učilišť hlásí na nástavbové obory, aby si doplnili vzdělání o maturitní zkoušku. Dalším faktorem proč si žáci dodělávají nástavbu, je jistě přesycenost oboru na trhu a tím i nízké uplatnění ve vyučené profesi. Očekávání, které měli studenti 3.

ročníku na začátku studia se naplnila jen z poloviny. V průběhu studia získává žák nové zkušenosti, zážitky a tím se ovlivňuje pohled na zvolený obor.

Jistě by se našlo mnoho dalších otázek, které by mohly být předmětem dalšího bádání. Například kolik žáků se opravdu bude v budoucnu živit vystudovanou profesí nebo zapojit do výzkumu rodiče žáků a ověřit si, zda odpovědi studentů jsou autentické. Ověřili jsme si, že motivace k oboru mezi žáky panuje, přesto je důležité zájem o obor zvyšovat a zvýšit spolupráci základních škol se školami středními.

Resumé

Tato bakalářská práce je zaměřena na téma „Motivace žáků pro volbu učebního oboru kadeřník“. Vysvětluje pojem motivace, osobnost, volbu povolání a střední vzdělávání v ČR. Dále se zabývá vývojem dospívání a následným sociálním začleněním. Práce se také zaměřuje na faktory, které ovlivňují žáky při výběru učebního oboru. V kapitole Volba povolání se věnuji tématu kariérové poradenství, které pomáhá žákům při volbě povolání.

V praktické části jsou soustředěny informace o tvorbě dotazníku, který by vytvořen k účelu výzkumného šetření na Integrované střední škole živnostenské v Plzni. Práce si klade za cíl zjistit, jaké motivace ovlivnili profesní rozhodování dospívajících a následně, jaký zájem a očekávání panuje mezi studenty.

Resume

This bachelor's thesis is focused on the theme "Students' motivation for choosing apprenticeship as a hairdresser." It explains the concept of motivation, personality, choice of future occupation and secondary education in Czech Republic. It also deals with the development of adolescence and subsequent social inclusion. The work also focuses on the factors that influence students in choosing the apprenticeship. The chapter "Choosing a career" is devoted to the topic of career counseling that helps students in choosing a career.

In the practical part there are concentrated information about creating a questionnaire that was created for the purpose of the research on Integrated secondary trade school in Pilsen. The work aims to find out what motivation influenced the career decisions of adolescents and subsequently what interests and expectations are among students.

Seznam použité literatury

- FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-626-8.
- HARTL, P. *Pedagogický slovník*. 1. Vyd. Praha: Karel Nepraš, 1993, 297 s. ISBN 80-90 15 49-05.
- HELUS, Z. *Osobnost a její vývoj*. 2. Vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009, 101 s. ISBN 978-80-7290-396-2.
- HOLEČEK, V., MIŇHOVÁ, J., PRUNNER, P. *Psychologie pro právníky*. 2. Vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007, 351 s. ISBN 978-80-7380-065-9.
- HOMOLA, M. *Motivace lidského chování*. 2 Vyd. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1977, 359 s. ISBN 14-478-77 1997.
- HRABAL, V. *Sociální psychologie pro učitele*. 2. Vyd. Praha: Karolinum, 2003., 123 s. ISBN 80-246-0436-1.
- KURIC, J. *Ontogenická psychologie*. 1. Brno: Cerm, 2001. 108 s. ISBN 80-214-1844.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 1. Vyd. Praha: Grada, 1998. 368 s. ISBN 80-7169-195-X.
- LOKŠA, J., LOKŠOVÁ, I. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. 1.Vyd. Praha: Portál, 1999. 199 s. ISBN 80-7178-205-X.
- MACEK, P., LACINOVÁ, L. *Vztahy v dospívání. Institut výzkumu dětí, mládeže a rodiny FSS MU, 2006, Barrister a Principal, spol. s r. o. 196 s. ISBN 80-7364-034-1.*
- MACEK, P. *Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*. Praha: Portál, 1999. 207 s. ISBN 80-7178-348-X.
- MAREŠ, M., PRŮCHA, J., WLTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 4. Vyd. 2003. 324 s. ISBN 80-7178-772-8.
- MOJŽÍŠEK, L. *Pracovní výchova, polytechnické vzdělání a profesionální orientace (Systém a subsystemy pracovní výchovy)*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1981.
- NÁRODNÍ ÚSTAV ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ, *Kam na školu*, Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2007, 674 s. ISBN 978-80-85118-15-5.

- NEKONEČNÝ, M. *Enciklopedie obecné psychologie*. 2. Vyd. Praha: Academia, 1997, 437 s. ISBN 80-200-0625-7.
- PAVLEKOVÁ, I. *Motivace žáků k učení: perspektivní orientace žáků a časový faktor v žákovské motivaci*. Praha: Universita Karlova, 2002, 248 s. ISBN 80-7290-092-7.
- VALIŠOVÁ, A. KASÍKOVÁ, H., A KOLEKTIV. *Pedagogika pro učitele*. 1 Vyd. Praha, Grada, 2007, 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, 2. Vyd. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

Přílohy

Příloha č. 1

DOTAZNÍK MOTIVACE K UČENÍ

Žáci 9. ročníků

Vážení žáci,

Prosím o vyplnění dotazníku, které vám zabere cca 10 minut. Dotazník je anonymní, proto vás prosím o pravdivost a samostatnost. Děkuji.

Prosím zaškrtněte, které se hodí:

- Dívka
- Chlapec

Čtěte pozorně a vyberte tu odpověď, která je vám nejbližší a označte ji kroužkem, popřípadě doplňte svými slovy.

1. Hlásíš se na Integrovanou střední školu živnostenskou?

Ano – Ne

2. Na jaký obor?

.....

a) Střední škola s maturitou (studijní obor:.....)

b) Učební obor s výučním listem (obor:.....)

c) Jiné (.....)

3. Kdo tě při rozhodování nejvíce ovlivnil?

a) nikdo, je to moje vlastní rozhodnutí

b) rodiče

c) škola

d) kamarádi

e) jiné (napíš co).....

4. Kde jsi čerpal/a informace o budoucím učebním oboru?

a) Dny otevřených dveří na školách

b) Webové stránky škol

c) Úřad práce

d) Pedagogicko-psychologická poradna

e) Letáky, brožury zaměřené na nabídku škol

5. Měl/a jsi při rozhodování dostatek informací o tvé budoucí profesy?

Ano – Ne

6. Bylo podle tebe na ZŠ dostatečně věnováno tématu „Volba povolání“?

Ano - Ne

7. Požádal/a jsi o radu v souvislosti s volbou povolání některou z těchto osob?

a) Třídní učitel

b) Školní psycholog nebo poradce pro volbu povolání

c) Kariérový poradce při úřadu práce

d) Ne, nepožádal/a

8. Ovlivnily volbu oboru kadeřník moje koníčky a záliby?

a) Ano

c) Nevím

d) Ne, nebylo to pro mě nijak důležité

9. Jaké bylo pro tebe rozhodování o budoucím povolání?

- a) Jednoduché
- b) Spíše jednoduché
- c) Spíše složitější
- d) Složité

Příloha č. 2

DOTAZNÍK MOTIVACE K UČENÍ

Třída: 1. ročník

Vážení žáci,

Prosím o vyplnění dotazníku, které vám zabere cca 15 minut. Dotazník je anonymní, proto vás prosím o pravdivost a samostatnost. Děkuji.

Prosím zaškrtněte, které se hodí:

- Dívka**
- Chlapec**

Čtěte pozorně a vyberte tu odpověď, která je vám nejbližší a označte ji kroužkem. Je to takové známkování od 1 do 5, kdy 1 znamená, že souhlasím s tvrzením a 5 vůbec nesouhlasím s tvrzením. (jako ve škole 😊)

1. Zvolila jsem si tento obor sama?

- 1** **2** **3** **4** **5**

2. Jsem spokojená, že jsem si vybral/a tento učební obor?

- 1** **2** **3** **4** **5**

3. Zvolila jsem si tento obor, protože jsem si vždycky přál/a stát se kadeřníkem/icí?

- 1** **2** **3** **4** **5**

4. Myslím si, že profese kadeřník mě dostatečně uživí?

- 1 2 3 4 5

5. Chtěl/a bych po vyučení v tomto oboru pracovat?

- 1 2 3 4 5

6. Předmět Odborný výcvik považuji za oblíbený?

- 1 2 3 4 5

7. Považuji předmět Odborný výcvik jako důležitý ke své profesi?

- 1 2 3 4 5

8. Dokáže mě učitel Odborného výcviku při hodinách zaujmout?

- 1 2 3 4 5

9. Podporují mě v učení rodiče?

- 1 2 3 4 5

10. Je moje rodina ochotná mi jít za modela/modelku?

- 1 2 3 4 5

11. Snažím se vynikat nad svými spolužáky?

- 1 2 3 4 5

12. Zajímám se o obor i mimo vyučování (např. školení, časopisy, internet,...)

- 1 2 3 4 5

13. Experimentuji rád/a s novými účesy?

- 1 2 3 4 5

14. Baví mě spíše pánské oddělení?

- 1 2 3 4 5

15. Baví mě spíše dámské oddělení?

- 1 2 3 4 5

16. Jaké jsou osobní důvody výběru tohoto povolání, pro které jsi se rozhodl/a?

Napiš pořadí těchto důvodů.

a) přání rodičů	1.
b) vliv kamarádů	2.
c) vliv školy	3.
d) dobré studijní výsledky	4.
e) špatné studijní výsledky	5.
f) z důvodu dlouhodobého zájmu	6.

Příloha č. 3

DOTAZNÍK MOTIVACE K UČENÍ

Třída: 3. ročník

Vážení žáci,

Prosím o vyplnění dotazníku, které vám zabere cca 15 minut. Dotazník je anonymní, proto vás prosím o pravdivost a samostatnost. Děkuji.

Prosím zaškrtněte, které se hodí:

- Dívka
- Chlapec

Čtěte pozorně a vyberte tu odpověď, která je vám nejbližší a označte ji kroužkem. Je to takové známkování od 1 do 5, kdy 1 znamená, že souhlasím s tvrzením a 5 vůbec nesouhlasím s tvrzením. (jako ve škole 😊)

1. Naplnilo se moje očekávání, které jsem měl/a před vstupem na obor

Kadeřník?

- 1 2 3 4 5

2. Zvolila jsem si tento obor, protože jsem si vždycky přál/a stát se

kadeřníkem/icí?

1 2 3 4 5

3. Myslím si, že profese kadeřník mě dostatečně uživí?

1 2 3 4 5

4. Budu chtít po vyučení dál studovat (nástavbu, vysokou školu, ...)?

1 2 3 4 5

5. Chtěl/a bych po vyučení v tomto oboru pracovat?

1 2 3 4 5

6. Předmět Odborný výcvik považuji za oblíbený?

1 2 3 4 5

7. Považuji předmět Odborný výcvik jako důležitý ke své profesi?

1 2 3 4 5

8. Dokáže mě učitel Odborného výcviku při hodinách zaujmout?

1 2 3 4 5

9. Vážím si učitelů Odborného výcviku?

1 2 3 4 5

10. Odborný výcvik mi dal více než většina jiných předmětů?

1 2 3 4 5

11. Podporují mě v učení rodiče?

1 2 3 4 5

12. Je moje rodina ochotná mi jít za modela/modelku?

1 2 3 4 5

13. Snažím se vynikat nad svými spolužáky?

1 2 3 4 5

14. Zajímám se o obor i mimo vyučování (např. školení, časopisy, internet,...)

1 2 3 4 5

15. Experimentuji rád/a s novými účesy?

- 1 2 3 4 5

16. Baví mě spíše pánské oddělení?

- 1 2 3 4 5

17. Baví mě spíše dámské oddělení?

- 1 2 3 4 5